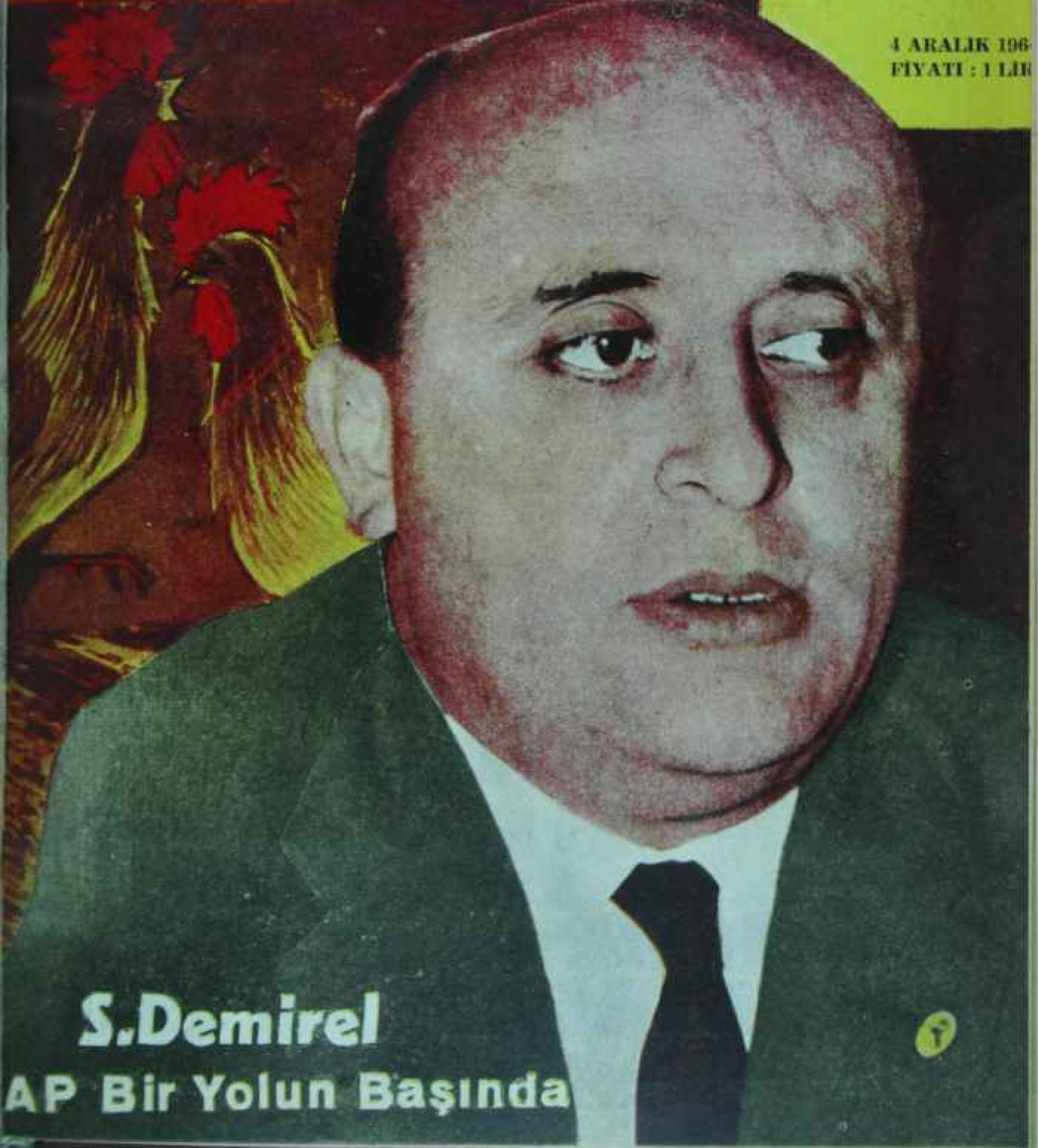
AKİS

HAFTALIK AKTÜALİTE MECMUASI

Oyunun Böylesine Can Kurban

Yazan : Metin TOKER

4 ARALIK 196
FİYATI : 1 LİR



S.Demirel

AP Bir Yolun Başında



(Basın: A — 9034) — 1380

AKİS

HAFTALIK AKTÜALİTE MECMUASI

Sayı: 546 Cilt: XXXI Yıl : 11

Sahibi
Mübin Toker

Başyazarı
Metin Toker

Yazı İşleri Müdürü
Y. Yüksel Erdem

Bu sayıda Yazı Kurulu
İç Haberler Kısmı: Kurtul Altuğ, Güneri Civaoğlu, Teoman Erel, Egemen Bostancı (İstanbul) Seyfi Özgenel (İzmir) — Dış Haberler Kısmı: Haluk Ülman — Magazin Kısmı: Jale Candan, Tuli Sezgin, Bihin Anter, Hüseyin Korkmazgil Tiyatro: Naciye Fevzi, Lûtfi Ay — Sinema: Tarık Kakınç — Yayınlar: İlhami Soysal — Fen: Daniyal Eriç — Televizyon: Mahmut T. Öngören

Resim
Ali Parmakerli

Fotoğraf
T.H.A.
Hüseyin Ezer
Erdoğan Çiftler

Klişe
Birlik Klişe Atölyesi
Tel : 11 70 15

Yazı işleri
Rüzgarlı Sokak No 15/2
Tel: 11 89 92
P. K 582

İdare
Rüzgârlı Sokak No: 15/1
Tel: 10 61 96

Abone Şartları
3 aylık (12 nüsha) 10.00 lira
6 aylık (25 nüsha) 20.00 lira
1 senelik (52 nüsha) 40.00 lira

İlan şartları
Santimi 20 lira
3 renkli arka kapak 1500 lira

AKİS Basın Ahlâk Yasasına uymayı taahhüt etmiştir.

Dizildiği yer
Rüzgârlı Matbaa

Basıldığı yer
Hürriyet Matbaası

Ankara

Basıldığı Tarih:
3.12.1964

Kendi Aramızda-

Sevgili AKİS okuyucuları,

Geçen hafta AKİS sütunlarında yer alan bir temenni, şu satırları okumağa başladığınız sıralarda hakikat olmuş bulunmaktadır; AKİS'in geçen sayısının kapak konusu, bildiğiniz gibi, üniversiteydi. Üniversite içinde başgösteren ve gittikçe dal - budak salan bir ihtilâf, meseleye eğilinmesi zamanının geldiğini ifade etmekteydi. Geçen sayımızda iç sayfalarda bu ihtilâfın nedenlerini ortaya koymuş ve çare olarak da meselenin en yüksek hakem olan Parlâmentoda incelenmesini göstermiştik. Muhtar bir camia elbette ki kendi meselelerini gene kendisi halledecektir. Ama Büyük Meclisin bu kanayan yaraya bir tarafsız gözüyle bakmasının faydası olduğu kanaatindeydik.

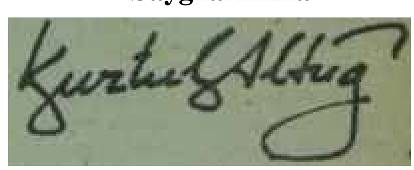
Nitekim, yayınımızın faydalı olduğu, haftanın ortalarında İstanbulda, bu konuyla ilgili bir açık oturumun düzenlemesiyle anlaşılmış bulunmaktadır. Böylece, mesele kamu oyunda tartışılacak ve bir hal çaresine bağlanacaktır. Öte yandan. Meclis içinde bir komisyon teşkil edilerek, meselenin bir kere de Parlâmento açısından incelenmesinde fayda görülmüştür.

Memleketin en büyük irfan yuvası olan Üniversitenin meselesi hepimizin meselesidir. İhtilâfın hallinde bir kaşık tuzu bulunan AKİS, bu bakımdan kendini mutlu saymaktadır.

Bu hafta kapak konusu olarak Süleyman Demireli seçtik. Seçtik değil, cereyan eden olaylar Demireli bir kuş gibi - Demirelin öğrencilik yıllarındaki lâkabı "Rus'tur- uçurtup. AKİS'in kapağına konduruverdi Demirel, iddialı rakibi Bilgiçi, A.P.'nin Genel Başkanlık savaşında silindir gibi ezerek A.P. koltuğuna oturdu. VURTTA OLUP BİTENLER kısmımızın baş tarafında yer alan "A. P." başlıklı yazıda A.P.'nin yeni Genel Başkanının hayat hikâyesi ve başarısının nedenleri anlatılmaktadır. Eğlenceli hayat hikâyesinde, yeni Muhalefet liderinin bilinmeyen taraflarını bulacağınızı şimdiden haber verebilirim. Ancak haftanın -gazetecilik deyimiyle- "flaş haber"i, Demirelle yapılan mülâkattir. A-P'nin yeni Genel Başkanı, fikirlerini Türkiyede ilk defa, derlitoplu bir şekilde AKİS'e bir mülakat şeklînde vermiş bulunmaktadır. Demirelle yapılan mülakatın büyük yankılar uyandıracağından eminiz.

Bir başka ilginç yazı da Hükümette yapılması düşünülen revizyonla ilgilidir. "Hükümet" başlıklı yazı, bu konudaki son haberlerin bir muhassalasıdır. Ayrı sebeplerle ortaya atılan ç e ş i t l i değişiklik haberlerinin yankısını bu haftaki AKİS'te bulacaksınız.

Saygılarımızla



İçindekiler

AKİS
HAFTALIK AKTÜALİTE MECMUASI
Yıl: 11 4 Aralık 1964, Sayı: 546 Cilt: XXXI

YURTTA OLUP BİTENLER

Millet

Memnunluk havası

Geçen haftanın sonunda, A.P. nın Büyük Kongresinde Genel Başkanlık, mücadelesi devam ederken Ankarada Üniversitenin öğretim üyelerinden bir genç ilim adamının kendisi gibi genç eşi şöyle dedi :

"— Eğer Demirel dururken Bilgiç seçilecek olursa, bu memleketi terk etmek lâzım gelir..."

Genç kadın pazar akşamı, memleketi terketmesine lüzum kalmadığını büyük sevinçle haber aldı ve gerçekten heyecanla takip ettiği mücadelede Bilgiçin, değil, Demirelin kazandığını öğrendi.

Bu hafta. Süleyman Demirelin A. P. nin idaresini el alması hâdisesinin Cumhurbaşkanından Sokaktaki Adama herkese rahat bir nefes aldırmasının sebebi milletin ve memleketin sağlam kuvvetlerinin normal işleyen bir demokratik sisteme hasretinin sonucudur. Türkiyede soyut dikta temayülleri yok değildir. Bunlar kuvvetli propaganda imkânlarına da sahiptirler. Ama toplumda pek ufak bir "gürültücü azınlık" tan başka şey temsil etmemektedirler. Büyük çoğunluk iki partisi, yani alternatifi bulunan bir sivil demokratik idarenin herkese güven vererek işlemesini istemektedir. A. P. alternatiflerden biri olamazsa Türkiyenin alacağı istikamet üzerinde endişe bulunması, bunun ifadesi hep aynı kaynaktan sebebini almaktadır Nasıl Türkiyede bir soyut dikta temayülü yok değilse, A.P. nin bir kin ve intikam partisi halinde kazma ve kürekle hücuma geçerek "gayrimeşru iktidar" yerinden etmesinin, Çankayanın üzerine Celal Bayarın forsunu çekmesinin mümkün olduğuna inananlar da vardır. Bu A.P. nin iktidarına asla müsaade edilmeyeceğini söylemek bir gerçeği önceden bildirmektir. Nitekim bir takım A.P. gevezelerinin "Türkiyede sol ihtilâl hazırlanıyor'' diye etiketlemek istedikleri '"Bu A.P. nin iktidarına karsı baraj" hazırlığı tamamlanmış, hatta Bilgiçin beziimetinde ilk meyvasını vermiştir. Bugün Demireli bir umut ışığı gibi görenler her partiden ve memleketin her çevresinden olup baraja katılanlardır. Bunların başında tarafsız büyük basın gelmektedir. Süleyman Demirelin Basının Adayı olarak Bilgiçi adeta kahrettiğini söylemek hata değildir.



A.P. Genel Başkanı Demirel Cumhurbaşkanı Gürsel ile
Dağın ardındaki ümit

Bu, Türkiyede umumî efkarın kendi gücünü gittikçe daha iyi belli ettifinin ve neticeler almaya başladığının da delilidir. Basın Süleyman Demirelin adaylığında umumi efkârın kanalize edilmemiş temayülünü de bulduğundan zaferi sağlamıştır. Basının umumî efkârı yüzde elli yaptığını, umumî efkârın da basını yüzde elli yaptığını söyleyen prensip böylece bir defa daha doğrulanmıştır.

HAFTANIN İÇİNDEN

Oyunun böylesine can kurban

Metin TOKER

Türkiyede hiç kimse, türk halkının şöyle iki kampa ayrılmasının aleyhinde değildir: Bir yanda, liberal ekonominin memleketi kalkındıracak sistem olduğuna inanan ve iktidarda bulunduğu zaman bunu yürütecek A.P.'nin saflarında olanlar, diğer tarafta, bizim memleketimiz gibi bir memlekette çeşitli sahalarda mutlaka devletçiliğin tatbik edilmesi gerektiğini esas tutan C.H.P.'ye bel bağlayanlar. Bu iki esas görüşün iki ucunda iki aşırı gruplaşmanın varlığının bile toplum için fazla bir zararı yoktur. A.P.'nin sağında müfrit muhafazakâr, teokrat, hattâ yobaz bir zümre çırpınıp durabilir. C.H.P.'nin solunda aşırı, solcu, mahalle bakkalından başka her türlü ticaretin devletleştirilmesine taraftar, hattâ ültra sosyalist bir topluluk açık yahut kapalı gayret sarfedebilir. Nihayet toplum daima dikkatli ve ihtiyatlı davranır, tabiatları itibariyle demokratik bir rejimin karşısında olan bu cereyanların memleketle hâkim kılınmasını önleyebilir.

Demokrasilerde halkın bu çeşit kamplara ayrılmasından daha tabii bir şey yoktur ve "Partiler Oyunu" demek, zaten bu kampların siyasi teşkilâtlanmasını toplum hayatının temeli addetmektir,

Süleyman Demirlin, sakin ve basiretin hâkim kaldığı bir Büyük Kongrenin sonucunda A.P.'nin Genel Başkanlığına seçilmesiyle bu parti liberal ekonominin şampiyonu bir siyasî teşekkül hüviyetini tamamlamıştır. Demirci gibi bir aday belirince hemen görülmüştür ki tıpkı Amerika - daki Cumhuriyetçi Parti gibi A.P.'nin de yakın bağları Türkiyedeki büyük iş çevreleri, zengin basın, devlet müdahalesinden âzâde ticaret hayatı taraftarları ve iman ile paranın kimde bulunduğu bilinmez" prensibinin sâlîkleri iledir. Sosyal balomdan ise A.P. daha ifratçı sosyalist fikirlere karşı daha kapalı, milliyetçilik telâkkisi daha katı, daha muhafazakâr har manzara göstermektedir. C.H.P.'ye gelince o bir "Düşünürler Çemberi"ne değil de "Her şeyi o düşünür" bir lideri olduğu için maalesef daha ziyade kâğıt üstünde memleketin aydınları, genç kuşaklar, işçi çevreleri,' Üniversite, ilerici basın ile yakın teması bulunan, ölçülü devletçi bir siyasi teşekküldür. Sosyal bakımdan C.H.P. devrimlerin muhafazasıyla yetinmeyip bunların Heri doğru götürülmesinin, çağdaş fikirlerin türk toplumuna açılmasının, bir takım barajların kaldırılmasının, eski ve peşin hükümlerin gündelik hayatta uygulanmamasının, geçmişin tozlu raflarında saklanmasının taraftandır.

Böyle iki kampın birbiriyle mücadelesi Türkiyede "Partiler Oyunu"nun temelini teşkil ederse bundan memleket sadece kazanır. İktidar ve Muhalefet Tahtırevallisi başarıyla işler. Bu çeşit bir şans Türkiye için 1950'de acıtmıştır. Tahtırevallinin İktidar ucu Muhalefet olmuş, Muhalefet ucu İktidara yükselmiş ve ameliye sükûnet için de cereyan etmiştir. Bilhassa 1954'ten itibaren bir "sabık olmama kompleksinin sistemi nasıl dejenere ettiği, mera leketi nerelerden geçirdiği ve hangi sonuçla bittiği bugün herkesin hafızasındadır. İktidar gene bir acıkgözlülükle, başka türlü olup başka türlü görünerek kapılırsa, "herkes enayi, bir ben akıllıyım" denilirse, köprü seçilinceye kadar ayıya dayı demek felsefesi aklıevvellik sayılırsa, "Partiler Oyunu" esasta başka -ve tehlikeli- temeller üzerinde oynanmaya kalkışılırsa aynı sonucun tekrar alınacağından hiç kimsenin şüphesi bulunmamalıdır.

İşin bu tarafıdır ki A.P.'nin dış görünüş itibariyle sakin ve basiretli geçen Büyük Kongresini, ilgili olduğa çevrelerin yarattıkları hava neticesinde âdeta "Milli Demokrasi Bayramı" gibi kutlanan Süleyman Demirelin Genel Başkanlığını ölçüsüz iyimserlikle karşılamayı imkânsız kılmaktadır. Aynı insanlar tarafından bir Bilgiçin değil de bir Demirelin partinin başına getirilmesi eğer bu insanlar bir gerçeği görmüşler, bir anda değişmişler, makbul olmayan hedeflerini bırakmışlarsa mâna ifade eder. Yoksa, kendi gerçeklerini ve makbul olmayan hedeflerini Bilgiçin pek ayan - beyan belli ettiği, buna mukabil Demirelin bunları daha başarıyla örteceği, idareyi ele geçirinceye kadar bu kamuflaja mutlaka ihtiyaç bulunduğu hesaplanmışsa kimse uzun müddet kandırılmış halde tutulamayacaktır. Zira Süleyman Demirelin başkanlığındaki A.P.'yi hemen bugün bir takım testler beklemektedir. Partinin, rejimimizin vazgeçilmez bir temel taşı durumundaki Siyasi Partiler Kanunu konusunda alacağı karar, partili milletvekillerinin Sunayın Mektubuna lüzum yaratmış olan meslekdaşlarının dokunulmazlıkları konusundaki tutumları bu testlerin başlıcalarını teşkil edecektir. Demireli Genel Başkan seçen kimselerin onun yanına iş arkadaşı diye Melâhat Gedikleri, Cevat Önderleri, yahut ziyadesiyle şöhretli Ali Bozdoğanoğluları vermiş olması A.P.'nin ne yardan, ne serden geçmek niyetinin işaretidir. Bu ne A.P.'ye. ne Demirele, ne de rejime bir şey kazandıracaktır. "Millî Demokrasi Bayramı" ise hiç uzun ömürlü olmayacaktır.

Her şey göstermektedir ki Süleyman Demirel bu çapraşık duruma çözmek için insanüstü meharetten ziyade Büyük İskenderin kılıcına muhtaçtır. A.P. ya Demirelin, ya Bilgiçin, şahıslarından ziyade şartların sonuca bugün temsil ettikleri zihniyetin partisi olmak zorunluğundadır. Bu, A.P. için bir seçim yapmak mecburiyetini ortaya koymaktadır. Demireli Genel Başkan, Bilgiçi Genel Başkan Yardımcılığı mevkilerine oturtmak bir hal çaresi olmaktan çok uzaktır. A.P.'nin, kendisine iktidar için yeşil ışık vermesi elzem sağlam kuvvetlerin güvenini kapanması ancak açık vaziyet almasıyla kaabildir. Bunun dışında bir kurnazlık imkânı olmadığı A.P. ve yeni idareci takımı tarafından çabuk görülecektir.

O zaman "Ya bu deveyi gütmek, ya bu diyardan gitmek" şıkları iş adamı Süleyman Demirelin karşısında belirecektir ve iş adamı Süleyman Demirel bir kumarın Başbakanı olmaktansa iş adamı kalmayı tercih edip bir defa daha A.P. Genel Merkezinin vestiyerindeki şapkasını alacak ve gene açık havaya çıkacaktır.

Zira, doğrusu isteniliyorsa, A.P.'ve bir deveci arandığı takdirde bunun iyisi bir Süleyman Demirel değil, meselâ bir Kadri Eroğandır.

Şimdi gözler gene A.P. dedir. Ama bu sefer, son dört yıl içinde çeşitli defalarda olduğu gibi bu gözler endişe değil ümit izhar etmektedirler, ümit boş çıkarsa milletin hayal sukutu ve tabii A. P. ye karşı hiddeti çok büyük olacaktır.

A. P.

Savulun, Başbakan geliyor!

(Kapaktaki lider)

AP Büyük Kongresi başlıyalı daha bir saat bile olmamıştı. Büyük Sinemanın salonu, balkonu, fuayeleri tıklım tıklımdı. Birden salonun sağ kapısında bir gürültü koptu. "Demirel, Demirel geldi sayhaları yükseldi ve bütün dikkatler oraya teksif edildi.

Salonu dolduran biriden fazla delegenin şiddetli alkış ve bağırışları ile karşılanan çıplak başlı, şişmanca adanı kalabalık arasında süratle yürümeğe başladı. Alkışlara, kollarını havaya kaldırarak, kendine mahsus bir selâm ile karşılık veriyordu. Bu şekilde salonu ortalamıştı ki, birdenbire, kendisine arkadan yaklaşan bir adama döndüğü ve hamle ettiği görüldü. Bu tam bir öfke reaksiyonu idi. Bütün Balon olayı şaşkınlıkla izlerken, basın mensuplarının bulunduğu yan balkonda bir kahkaha yükseldi. Eski muhabirlerden biri, bir yandan gülerken, bir yandan da:

"— Tecrübesiz politikacı... işin tekniğini bilmiyor. Bacaklarının arasına kafasını sokan delegeyi sarkıntılık yapacak sandı. Halbuki Kasım Gülek olsaydı kendini arkaya rahatça bırakır, biraz sonra da omuzlarda yükseliverirdi" diye durumu izah ediverdi.

Demirel alkışlar arasında ön sırada bir yere ilişti. Şimdi merakla beklenen. ikinci aday Saadettin Bilgiçin salona nasıl gireceği ve nasıl karşılanacağı di. Bilgiç de fazla gecikmedi. Demirelin başından geçen "teknik hata" herhalde rakibine bildirilmiş olacaktı ki, Bilgiç daha salonun kapısında göründüğünde, bir delege grupu tarafından omuzlara alınmak istendi. Ancak hiç kimse bu işin tam bir başarı ile sonuçlandığını söyleyemez. Devâsâ vücutlu Genel Başkan adayı, çelimsiz taşıyıcıların omuzunda kâh sağa, kâh sola düşme tehlikesi atlatarak, öne ve arkaya kaykılarak, bu arada vaziyetten memnun görünmeye ve selâm vermeye çalışarak, salonun önüne kadar güçlükle getirilebildi. Oldukça alkış da topladı.



A.P. Kongresinde Bilgiç uyuyor
Uyusun da büyüsün ninni

İlk raund böylece tamamlandıktan sonra, maçın neticesi için tahminler hızlandı. Çoğunluk, Bilgiçin az bir farkla önde olduğunu, Kongreye hakim olabileceğini söylüyordu. Bu tahminleri bıyık altından gülerek karşılayan bir gazeteci, Sermet Çağan ise kısa bir süre içinde etrafındakilerin meraklarını harekete geçirmişti. "Peki senin tahminin nedir?" sorusuna, gazeteci, arkadaşının elinden aldığı kalemle onun kâğıdına şu rakamı yazarak cevap verdi:

"— 1100..."

Oy miktarım ifade ettiği anlaşılan bu rakamın hangi adaya nasip olacağı şeklindeki soruya da yine tek kelime ile cevap verdi:

"— Demirele.."'

O gün, o saatte kimsenin inanmadığı bu tahminin ne kadar doğru olduğu bugün artık anlaşılmıştır ve bu sıhhatli tahminin kaynağı da bilinmektedir: İzmir caddesinde, Bankan Otelin karşısına düşen bir apartmanın en alt katındaki mimarî bürosu...

Büyük müteahhit Demirelin mimari işlerini yürüten bu büro, Kongre arefesinde tam bir karargâh olarak kullanılmıştır. Mühendisler, mimarlar, istatistikçiler ve politikacılardan meydana gelen bir ekip, burada seçim tahmin ve değerlendirmesi yapmıştır. Burada ilmi ve teknik şekilde çalışılmış, delegelerle temas eden Demirelci politikacılar buraya muayyen süreler için de uğrayarak bilgi yermişler, bu bilgi bir değerlendirme masasında incelenmiş ve doğruluğu kesinleşince de hesap masasına havale edilmiştir. Bu çalışmanın sonucu Kongreden bir gün önce hesap masası tarafından oranlar halinde ve kesinlikle alınmıştır. Gazetecinin Kongrede arkadaşının not

defterine yazdığı rakam, İşte bu büroda ulaşılan rakamdır... Bu ilmî metodlar, bu sıhhatli tahminler .Demirelin ne derece tesirli ve ezici bir kongre mücadelesi yaptığını, organizasyonunu tam bir iş adamı gibi kurabildiğini gös termektedir.

Olgun mu, dolgun mu?

A P.'li, hatta tarafsız basının "Ne kadar olgun bir kongre!" diye tanımladıkları ikinci Büyük Kongre, Demirelcilerce neticesi önceden bilinen bir toplantı olmuş ve hattâ bir formalite halinde geçmiştir. Bu kongreye "olgun" denilmesinin sebebi, daha önceki AP kongrelerinde rastlanılan küfür, din istismarı ve ko münizm düşmanlığı edebiyatının su yüzünde görülmemesidir. Ancak bir kongreyi sırf bu yüzden "son derece olgun" diye tanım lamak koyunun bu lunmadığı yerde ke çiye Abdurrahman çelebi demekle aynı şeydir. Hem, AP nln İkinci Büyük Kongresini izleyenler, bu partiyi yönetenlerin bu defa bozuk seslerin mut laka susturulması için çok pratik ted birler aldıklarını farketmişlerdir. Me selâ, Kongre Başkanı Talât Asal, birinci gün Genel İdare Kurulu raporu üzerinde tenkitler yapmak için söz alan delegelerin siyasî bahislere kaymalarını "Efendim. rapor üzerinde konuşun. Bunları siyasî konuşmalar bö lümünde söylersiniz" diyerek önlemiş, buna karşılık, gündemdeki siyasî konuşmalar bölümü ustalıkla hasırâltı edilivermiştir. Delegelerin çoğunluğunun, sükûtunun devam ettirilmesinde Başkan Asala büyük ölçüde yardımcı oldukları da gözden kaçmamıştır..

Bütün bu tedbirler akıllıca ve yerindedir. Sunayın mektubu ile bu partiye karşı duyulan güvensizliğin ayan beyan ortaya çıktığı günlerde ve seçime çok kısa bir zaman kalmışken her şeyi mahvetenektense susmanın "yeğ" olduğunu anlamak belki geç kalmış bir kurnazlık sayılabilir. Fakat sadece "sükût" esbebiyle bir kongreye "olgun" sıfatını yapıştırmak, sathî görüşlülükten başka bir şey değildir.

AP'nin İkinci Büyük Kongresinde küfür edilmemiş, fakat memleket meseleleri için de pek uzun boylu bir şey söylenmemiştir. Kongrenin en büyük süksesi olarak kabul edilen Demirelin konuşması dahi, belirli psikolojideki bir delege topluluğunun gönlünü çelecek nitelikten öteye geçmemiştir. Demirel delegelere, kendisinin, "Kuran okumadan sabah sofrasına oturmayan bir aileye mensup olduğunu" katiyen mason olmadığını ve kalkınmanın nasıl olacağını "AP'lilerin bildiklerini" söylemiş, kollarını havaya kaldırarak bol bol poz vermiş ve bunu yeter görmüştür.

Zaten AP İkinci Büyük Kongresi, salon dışında yapılmış, bitirilmiş bir mücadelenin oylanarak tescil edildiği bir formalite halinde geçmiştir. Kendilerinden servet beyanı istemiyecek ve kredi musluklarını sonuna kadar açacak bir hükümetin hasretini çeken iş çevreleri yekvücut olarak katıldıkları bu mücadelenin sonucunu kongre önce sinden tâyin etmişlerdir. 1965'te iktida rı alabilecek kadar sevimli ve dikensiz, İş çevrelerine ve liberal düşünceye ihanet etmeyecek kadar da tüccar bir aday bulunmuş ve Türfkiyenin bir büyük par tisine "işte Başbakanımız" diye empo ze edilmiştir. Özel sermaye, basını, banka genel müdürleri ve her, türlü im kânı ile ağırlığını koymuş ve kazanmıştır. AP aleyhtarı bir büyük gazetenin Demirel aleyhindeki yolsuzluk iddialarına dair ve sikaları yayınlamak tan imtina etmesi, Demirelin yazıhane sinde, ekseriyeti tüc car olan kongre delegelerinin banka genel müdürleri ta rafından karşılanması ve kredi ile il gili dertlerinin bu yazıhanede dinlenil mesi gözden kaçacak noktalar değildir.

Demirel = İktidar

Kongre kulisinde. Bilgiçin AP"yi bir eski partinin de vamı olmaktan çıkartmak istediğini -ki bu doğrudur- ve Bilgiçe seçim kaza nılsa bile iktidarın teslim edilmiyeceği temaları devamlı surette işlenildi. Bu ikinci propagan - da o kadar yayıldı ki, Kongre sırasında Demirperde memleketlerinden birinin basın ataşesi, gazeteciler locasında bulunan Millî Savunma Bakanlığı Halkla Münasebetler Bürosuna mensup bir Albaya şu soruyu sordu:

"— Demirel Genel Başkan olursa, iktidar AP'ye devredilecekmiş. Bu tak dirde ordu bir mukavemet gösterecek mi?"

Meraklı yabancı, bu eğlenceli sorusuna, muhatabından:

"— Ordu hiç bir zaman siyasetin içine girmeyecektir" cevabım alması-

Demirel Parlâmentoya Girmelidir

Başlıca Muhalefet Partisi kendisine bir yeni Genel Başkan seçmiş bulunuyor. Bu Genel Başkanın bir hususiyeti daha doğrusu bir noksanı Parlâmento üyesi olmamasıdır. Halbuki bizim bugünkü sistemimiz, dışardan Bakan almaya imkân bırakmakla beraber, siyasilerin Parlâmento üyesi olmalarını bir önemli husus haline sokmaktadır. Önem sadece, Başbakanın Parlâmento üyesi bulunması mecburiyetinden doğmamaktadır. Bir büyük milli partinin Genel Başkanı için başlıca konuşma forumunun Büyük Meclis olması tabiidir. Memleketim, Muhalefet Liderinin Parlâmentoda bir yeri bulunması hem liderin partisi bakımından, hem de siyaset hayatımın itibariyle bir şarttır.

Bunun dışında Muhalefet Liderinin, şahsen şu veya bu ithama matuz kalıp ikide bir adliyelerde sürünmemesi için de tesrii bir dokunulmazlığa sahip olması lâzımdır. Dokunulmazlık müessesesinin manâsı budur. Dokunulmazlık Gaziantep Kongresi konuşmalarını ne kadar korumazsa siyaset adamlarını Fahir Giritlioğlu (C.H.P.) tipi politikacıların şerrinden o derece korumalıdır.

Süleyman Demirel Parlâmentoya, bir tek kapıdan girebilir: Cumhurbaşkanının Senato, kontenjanından. Zaten, doğrusu istenilirse, bu kontenjan da böyle ihtiyaçlar düşünülerek tanınmıştır. Yalnız bu gün, Cumhurbaşkanının Senato kontenjanı doludur. Şimdi Cumhurbaşkanına düşen bu kontenjana dahil senatörlerden birinin, yerini hiç olmazsa bir süre, normal yoldan bir münhal açılıncaya kadar Süleyman Demirele vermesini temindir. Çekilecek senatör, münhal olduğunda Cumhurbaşkanı tarafından tekrar Senatoya sokulabilir. Meharetli Nâsır Zeytinağlu böyle bir tertibi başarıyla gerçekleştirebilecek meziyetilere sahiptir.

Her halde A.P. gibi bir. partinin Genel Başkanının, yani memleketin Muhalefet Liderinin bu imkân varken Parlâmento dışında bırakılması olumlu bir davranış değildi

Bir Mülakat

Süleyman Demirelin

Haftanın başında Salı günü öğleden sonra, yeni AP Genel Başkanı ve kendi taraftarlarınca "Müstakbel Baş bakan" Süleyman Demirel, Genel Başkanlık makamında bir AKİS muhabiri ile, çeşitli konulan içine alan ilk görüşmeyi yaptı.

Devamlı saatine bakan, tedirgin görünen ve "zamana hakim olamadığından" yakınan Genel Başkan, bu görüşmede, bazı konularda yuvarlak değil, epey kesin cevaplar vermekten kaçınmadı.

AKİS'çinin ilk sorusu:

«— Nasıl bir iktisadi kalkınma düşünüyorsunuz?" oldu.

Masasından kalkan ve gazetecinin yarandaki koltuğa samimî bir tavırla yerleşen Demirel, söze:

"— Ben hayalperest değilim. Realitenin içindeyim" diye başladı ve söyle devam etti:

"— Daha Başbakan olmadan hayal kurmam. Daha seçim yapılmadı. Seçimi kazanabiliriz de, kazanmıyabiliriz de... Eğer seçimi kazanırsak ve ben Başbakan olursam, memleketin o andaki şartlarına bakarak, son derece dikkatli olmak şartı ile, tedbirler alacağım. Ben enflâsyona ve deflasyona taraftar değilim. Plâna taraftar olduğumu daha önceki konuşmalarımda söyledim. Fakat plânın teferruatı münakaşa edilebilir. Çeşitli tedbirler alınabilir. Devlet teşebbüsleri zarar ediyor. Bunu önlemek lâzım."

AKİS'çi konuyu deşti:

«_ İktisadî devlet teşekküllerinin reorganizasyonunu mu kastediyorsunuz?"

«___Evet. ıslah tedbirlerinden bahsediyorum. Yalnız bunlar kâğıt üzerinde kalmamalı. Biz bu tedbirlerin bir iş adamı kafasıyla alınması düşüncesindeyiz. İktisadi dev let teşekküllerinde 50 milyar lira yatıyor. Bu servet yüzde 6 nisbetinde nemalandırılırsa, yılda üç milyar lira eder. Yâni, yeni vergi almadan bu kadar daha yatırım yapabiliriz."

AP lideri ile yapılan bir görüşmede "vergi" bahsi çok ilgi çekici idi. AKİS'çi bu noktada bir soru daha sordu!

"___ Beyle bir ek gelir sağlarsanız, vergi indirimi de düşünür müsünüz?"

Bir an sükût eden Demirel:

«— Yok, hayır. Vergi indirimi olmaz. Bu kadar yatırımın finansmanı ihtiyacı varken... Yatırımlara devam etmek lâzım. Biz kalkınmayı huzur ve refah olarak sembo Iize ediyoruz. Bunun için istikrar şarttır. Bunun yanında kredi şartlarında, faiz hadlerinde ekonomiyi ıslah edici tedbirler alınabilir" diye cevap verdi.

"— İhracata prim vermeyi düşünüyor musunuz?"

"— Evet. İhracata prim verilmelidir. İhracatın arttırılması şarttır. Bunun için prim çok faydalıdır."

Prof. Baade'nin sihirli çarkı

"Duraya kadar olan konuşmada beliren çizgiler, belli bir devirdeki iktisadi politikaya büyük benzerlik göstermeye başlamıştı. AKİS'çi durumu açıklığa kavuşturmak için Demirele şu soruyu sordu:

"— Profesör Baade. Almanyada türk hariciyecilerine, türk ekonomisi hakkındaki fikirlerini açıklamış. Bu arada bir çark misali vermiş. Baade'ye göre, türk ekonomisinin çarkı tam devamlı olarak dönme hareketinin bağlıyacağı ölü noktaya geldiği sırada 27 Mayıs devrimi olmuş ve ölü noktada durmuş. Aynı kanaatte misiniz?"

Demirel, soruya cevap vermeden önce telefona gitti, açtı, kapattı, bir numara çevirecek oldu, vazgeçti ve bu arada kâfi miktarda düşünmüş olacak ki konuşmaya başladı:

"— Bu meseleyi bu kadar sembolize etmek ve özetlemek doğru olmaz. Sebepleri daha iyi izah etmek gerek. Prof. Baade yakın dostumdur. Hattâ raporunu hazırlarken yardımlarım olmuştu. Bazı dokümanları, cetvelleri, sulama ve Antalya projesi ile ilgili bilgileri ben vermiştim. Raporun yazılmasşında da bir çok defalar istişare etmiştik..."

"— Prof. Baade, bahsettiği ölü noktada bir fiske ile çarkın dönmeye başlıyabileceğini söylüyor. Sizce bu fiske ne gibi tedbirlerden meydana gelir?"

"— Huzur ve istikrar... Bu takdirde piyasa canlanacak ve çark dönmeye bağlıyacaktır."

Demirelin, Büyük Kongrede delegelere "Siz, nasıl kal kınacağımızı bilirsiniz" diye üstü kapalı bahsettiği iktisadi kalkınmanın rengi Prof. Baade'nin de gıyabî yardımıyla böylece açıklanmış oluyordu. AKİS'çi, sözü dış politikaya getirdi ve genel bir soru sordu:

"— Şahsiyet sahibi dış politika, Asya - Afrika grupu devletleri ile yakınlaşma ve türk - sovyet münasebetleri hakkında ne düşünüyorsunuz?"

Söz dış politikaya gelince Demirelin edasında ihtiyatkâr bir değişme oldu:

"— Evet, elbette Asya - Afrika grupu ile iyi münasebetler kurulmazdır. Sonra, yeni kurulmuş olan Afrika devletleri ile de münasebetler tesis edilebilir."

Bu arada unutulan noktayı AKİS'çi tekrarlamak zorunda kaldı:

"— Peki, türk - Sovyet münasebetleri hakkında ne düşünüyorsunuz?"

«— Bu konuda çok dikkatli davranılmalı ve iyi komşuluk münasebetlerinin sınırı aşılmamalıdır."

"— Bu sınır nedir?"

"— İktisadi ve ticarî münasebetler olabilir.."

"— Peki kültürel münasebetler?"

"— Taraftar değilim. İki memleketin doktrinleri ayrı. Bu sahada ne biz onlara bir şey verebiliriz, ne de onlar bize..."

"— Türkiyenln Birleşmiş Milletlerdeki oy kullanma tarzı hakkında ne düşünüyorsunuz?"

"__ Bu bir kulis meselesidir."

Dış yardım görüşü

"Amerika Birleşik Devletleri Başkanı Johnson'un arkadaşı" diye lanse edilen Demirelin, İktidara geldiği takdirde Türkiyeyc geniş ölçüde dış yardım sağlıyacağı vaadi, Büyük Kongre sırasında bir propaganda konusu olarak kullanılmıştı. Demirelin bu konudaki görüşleri ilgi çekici olabilirdi. AKİS muhabiri konuşmayı o tarafa intikal ettirdi:

"— Dış yardım hakkında ne düşünüyorsunuz?"

Demirel koltuğa iyice yaslandı ve tavana bakarak cevap verdi:

"— Türkiyenin daha bir müddet dış yardım alması gereklidir. Bu, Türkiyenln şartlarına uygun, uzun vadeli ve düşük faizli olmalıdır."

İlk Mülakatı

"— Bu şekilde büyük ölçüde bir yardım sağlanabileceğine inanıyor musunuz? Meselâ konsorsiyum bile bu konuda pek heveskâr davranmıyor."

Demirlin buna cevabı hazırdı:

"— Sağlanabilir"

"— Amerikadan mı?"

Lider sustu, Gazeteci üsteledi:

"— Fakat Amerika, dış yardımlarında genel bir kısıntı yapıyor. Bu konuda Amerikanın Türkiyeye özel bir muamele yapmasını bekler misiniz?"

Demirelin tereddüdü nihayet zail oldu ve fikrini açıkladı:

"— Bu, Amerika nezdinde yapacağımız demarşa bağlı!"

Bir süre düşündü ve ekledi:

"— Ayrıca bu mesele, Türkiyenin o tarihteki şartlarına bağlı, Amerikanın şartlarına bağlı, sonra bizim projeler yapmamıza bağlı.,."

"— Yâni programa değil, projeye yardım?"

"— Evet!"

Böylece Demirelin, Türkiye tarafından Amerikaya yapılmasını düşündüğü "demarş"ın özeliklerinden biri ortaya çıkmış oluyordu: "Projeye yardım" fikrini peşinen kabullenmek...

Konuşma, yeni Genel Başkanın, taşra illerinden bîri ile yaptığı ve "Bizim liste kazandı" haberini verdiği telefon mükalemesinden sonra iç politikaya kaydı. Demirel, eski Genel Başkan Vekili Saadettin Bilgiçle, "tekrar Genel Başkan Vekilliğine seçildiği takdirde", beraber çalışmayı istiyordu. Kendisi için çıkarılan söylentiler yersiz ve yalandı.

Bu arada AKİS'çi, Demirel hakkındaki bazı iddiaları bizzat Demirciden sormayı düşündü:

"— Bey fendi, sizin Ortadoğu Teknik Üniversitesinde yaptığınız bir ihalede yolsuzluk olduğu söylentileri var. iddiaya göre, beş milyonluk bir ihaleyi Ortadoğu Teknik Üniversitesinde boca oluşunuzun sağladığı nüfuz ile almışsınız. Halbuki şimdi sizin yaptığınız tesisler işlemiyor, su boruları patlıyormuş, CHP Edirne milletvekili Fahir Giritlioğlu, bu konu ile ilgili olarak bugün CHP Grup Başkanlığına bir sözlü soru verdi, durumu ilgili Bakanlardan soruyor. Bu konuda cevabınız nedir?"

Genel Başkan hiddetlenmişti:

"— Böyle şeyler yapmasınlar! Zararı kendilerine otur. O ihalenin kat'i kabulü yaprtah üç ay oldu. İki yıl evvelki bir iş" cevabını verdi.

"— Yâni kat'i kabul yapılınca hukuken sizin sorumluluğunuz kalmıyor mu?"

"— Gayet tabii!.."

Süleyman Demirel, bu konu açılınca sakin halini epey kaybetmişti. Dayanamadı, tekrar konuşmağa başladı:

"— Bana bu taraftan bir şey yapamazlar. Eğer böyle mücadele etmek istiyorlarsa, hodri meydan! Fakat doğru değil, doğru değil!.."

İç politika hakkındaki son soru:

"— Siyasî Partiler Kanununa taraftar mısınız?" oldu.

Demirelin bunu bir parti meselesi olarak kabul ettiği anlaşılıyordu. Kelimelere dikkat ederek cevap verdi:

"— Ben, çok partili demokrasinin fazla limite edilmesi taraftarı değilim,.."

20 yılda mucize

Demirelin konuşma içi nayırdığı vakit sona ermişti. Fakat lider, odanın köşesindeki koltukta oturuyor, zamanı hatırlatmıyordu. AKİS'çi, iyice dağılan konuları toparlamak niyetiyle:

"___ Netice olarak iddianız nedir? Türkiyeyi ne kadar zamanda kalkındırabilirsiniz?" diye sordu.

Demirel soruya hazırlıklı olmalıydı ki, hemen:

"— 20 yılda!" diye cevap verdi.

Düşündü ve devam etti:

"— Evet, Türkiyenin bugünkü şartları 1920 Japonyasının şartlarına benziyor. Aynı şekilde Türkiyede de gerekli tedbirler dikkatle alındığı takdirde, Japonya gibi kalkınabiliriz."

AKİS'çi itiraz etti:

"— Yalnız, zannedersem, Japonların iktisadi kalkınması çiftçiye ve işçiye çok düşük ücret ödeyerek yaratılan sermaye terakümü ile sağlanmıştır. Bu, mahzurlu değil mi?"

Cevap tereddütsüz oldu:

"— Çiftçi Türkiyede de az ücret alır!"

Anlaşılıyordu ki Demirel, bu konuda gelir dağılımının adil ölçülere göre yapılacağı dengeli kalkınma fikrine pek itibar etmiyordu.

Gazeteci ısrar etti:

"— Fakat, geçenlerde yayınlanan bir incelemeye göre, japon ve türk çiftçisinin nitelikleri birbirine benzemiyormuş. Japon çiftçisi son derece muhafazakâr ve kanaatkar olduğu için üretimi arttırdığı halde, fazla ücret talep etmemiş."

Süleyman Demirel ise bu konuda ille de bir paralel ve benzerlik kurma eğilimindeydi. Cevap verdi:

"— Türk çiftçisi de muhafazakardır. Fakat istihsali arttırmamız şarttır."

Japonya modelini benimseyen Demirel gazetecinin,

"— Bu şekilde 20 yıl sonra Türkiye hangi seviyeye gelebilir?" sorusuna ise şu cevabı verdi;

"'— Avrupanın bugünkü seviyesine Avrupânın bugünkü seviyesi az değildir. Hem, 80 yıl mîlletlerin hayatında uzun bir müddet sayılmaz. O tarihte tarımını kalkındırmış, önemli denecek bir sanayi kurmuş bir Türkiye yaratılabilir."

Konuşma burada sona erdi. Veda eden gazeteciye Demirel, tekrar görüşme temennisinde bulundu. Kendisinden ve mucize yaratacağından emin görünüyordu.

Demirel bu mülakat sırasında bir balama iyi bir imtihan vermiş, açıklıktan ve tartışmadan kaçmıyan bir lider intibaını uyandırmıştır. Benimsediği fikirleri saklamak eğiliminde değildir. Bu AP için bir ilerleme sayılmalıdır. Demirelin fikirlerinin doğruluğu veya yanlışlığı tartışılabilir. Çok kimse, bu tip bir kalkınmayı beniınsemiyeeek. "Nerede kaldı sosyal adalet fikri?" sorusunu soracak. "Yardım almak için tekrar Amerikanın uydusu mu olacağız?" diye itiraz edecektir. Fakat bir partinin ayrı fikirlere sahip olması ve bunları savunması en azından demokratik bir davranıştır.



H E R Ş E Y İ A N L A T A N R E S İ M — A.P.'nin Aydın milletvekili ve yeni Genel İdare Kurulu üyesi Melâhat Gedik, Atatürkün ve 27 Mayıs şahitlerinin kabirleri önünde tazim duruşunda bulunmuştur. Melâhat Gedik ve 27 Mayıs şehitleri!. Menderesin unutulmaz İçişleri Bakanının eşi nazarında "27 Mayıs şehidi"nin Namık Gediğin ta kendisi olduğunu bilmek için kendisini fazla tanımaya lüzum yoktur. Zaten A.P.'nin yeni idarecileri arasında Çankayaya çıkan Bayan Gediğin, Cumhurbaşkanı Gürselin elini sıkarken yüzünün aldığı ifadeyi görmek sayın bayanın ne çeşit hisler içinde bulunduğunu anlamaya yetmektedir.

Yeni bir istikamet aldığı ileri sürülen A.P.'nin bu Büyük Kongresinden Melâhat Gediğin idareci olarak çıkmasının mânası nedir? Melâhat Gediğin türk siyasî hayatına tek hediyesi "Gözü yaşlı türk anası" tâbiridir. Bunun dışında sayın bayan ne Mecliste bir konuşma veya müdahale yapmış, ne bir fikir söylemiş, ne bir varlık göstermiştir. Ortaya bir kıymet koymadığına göre Melâhat Gediğin aldığı oylar yeni A.P.'nin eski A.P.'ye "anlarsın ya,." tarzındaki bir işmarından ibarettir.

Ne yazık ki anlayan" sadece bu eski A.P/üen ibaret değildir. Acaba eski A.P. de bari bu gerçeği anlıyor mu?

na aldı, fakat yapılan propagandanın nerelere kadar ulaştığı da böylece ortaya çıkmış oldu.

Bu minval üzre devam eden Kongre, sçim öncesinde şirazesinden çıkma tehlikesi de geçirdi. Gökhan Evliyaoğluna söz verilmemek suretile bu problem de hallediliverdi Bilgiç, ekibinin. Demireli yıpratmak için tasarladığı son manevra da böylece akim kaldıktan sonra durumun ümitsizliğini anlayarak, gayretini Genel İdare Kurulu seçimlerine yöneltti Genel Başkan seçiminin Genel İdare Kurulu seçimi ile birlikte yapılmasını, istemek Bilgiççilerin ümitsizce başvurdukları bir çare oldu, fakat Demirel bunun kendi aleyhine olabileceğini farkederek "hayır" mı çekti, çoğunluk da onun istediği kararı alıverdi. Sandıktan çıkan sonuç, sadece vefa, yemin arkadaşlık gibi ölçülerle oy hesabı yapan Bilgiççiler için sürpriz oldu, hesabını önceden ve ele gelir sebeplere göre yapmış olan Demirel ise hiç şaşırmadı.

Kabadayılığını bozmayan ve Demireli öperek tebrik ettikten sonra bir de demokrasi nutku çeken Bilgiç daha sonra, yanında Faruk Sükan olduğu halde, Genel Merkeze gitti ve burada kendini, hüngür hüngür ağlayan taraftarları arasında buldu. O sırada çalan telefonu kaldırdı, etrafındakilere susmalarını işaret ettikten sonra, Tavşanlıdan telefon eden AP'liye "acı" haberi üzülmemiş görünerek verdi:

"— Süleyman bey kazandı, kardeşim."

Telefon konuşması şu şekilde devam etti:

"— 1072 oy aldı.. Evet, evet... Memleket, için hayırlı olsun... Ben mi? Ben Saadettin Bilgiç... İyi geceler..."

Demirel ise salondan üst kata, Sinema Müdürünün odasına çıkarıldı ve orada tebrikleri kabul etti.

Demirel, Sinema Müdürünün odasında yorgun ve sesizdi. Yumuşak ifadeli gözlerini duvarlarda gezdiriyor, gelen delegelerle kucaklaşıyor, sonra yine duvarları seyretmeğe koyuluyordu. Yükselenler için en büyük tehlike olan korkunç mekanizma da bu arada işlemeye haşlamış, "Beyefendi istirahat edecek", "Beyefendiyi sıkmayın", "Kardeşim, teker teker girin", "Çekilin, çekilin" cümlelerini kulanmakla kendini görevli sayan bazı tipler türemişti. Az evvel Demireli kendilerinden sayan delegeler, şimdi Damireli, irileşmiş gözlerle, bir tanrıymış gibi seyrediyorlar ve ağızlarını açıp bir tek kelime söyleyemiyorlardı. Onlarla lider arasındaki görünmeyen duvar, nevzuhur şakşakçıların da tesiri ile her saniye kalınlaşıyordu.

Seyredilmekten rahatsız olduğu anlaşılan Demirel AKİS'çinin,

"— Beyfendl, bu akşamki programınız?" şeklindeki âni sorusuna âdeta sevindi ve düşünmeden cevap verdi:

"— Hiç bir şey bilmiyorum..."

Sonra ekledi:

' "— Ama herşeyden önce elimi yüzümü yıkamam lazım galiba,.."

Akşam programını bilmeyecek kadar şaşırmış ve yorulmuş olan lider, az sonra taraftarlarının arasında alkışlarla sinemadan çıkarıldı. Bu sırada, sinemanın önünde biriken kalabalığı yarmaya çalışan bir AP'linin nârâsı, önemli siyasî olayları Kızılayda yaşama ya alışmış gençlerin ve memurların kulaklarında çınladı:

"— Savulun, Başbakanımız geliyor!"

Kim kimdir? ' '

"Sjüleyman Demirel 1924 yılında Ispartanın İslamköyünde doğmuştur."

Kongrede Demirelcilerin dağıttıkla

rı broşürden alınan bu cümle iki bakım dan ilgi çekicidir: Demirel daha 40 yaşındadır ve bir köylü çocuğudur...

Ortaokulu Ispartada, liseyi Afyonda bitiren İslâmköylü Süleyman, 1942 yılında İstanbul Teknik Üniversitesinin İnşaat bölümüne girdi. Demirel Üniversitede, "çok çalışkan" öğrencilere mansus bir lâkap ile, "kuş" diye anılırdı. Buna rağmen imtihanlarda en önde gidiyor sayılmazdı. Bunun sebebi, çalışmasını ders dışı konulara da yaymış olmasıdır. Üniversite yıllarında arkadaşlarının mescit olarak kullandıkları binaya. Kongrede, "Ben sabah kahvaltısına Kuran okumadan oturtmayan bir ailenin çocuğuyum" diye övünen Demirelin uğradığı da pek kaydedilmemiştir.

1949 yılında mezuniyet diplomasını eline alan genç. Demirel, hayata, sekiz yıllık mecburi hizmetini doldurmak i--in Elektrik İşleri Etüd İdaresinde atüdı. Bu arada "İlk Türk Stajyeri" olarak Amerikaya gönderildi ve bu kendisine ilerisi için geniş imkânlar sağladı. Dönüşte Seyhan Barajı İnşaat Bürosunda çalıştı ve Menderesi burada tanıdı. Bu ingilizce de bilen cerbezeli genç, zamanın "kalkınmacı" Başbakanının dikkatini çekmişti. Tanışıklık, Demireli kısa bir süre sonra Barajlar Dairesi Başkanlığına ve 1956 baharında da Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğüne getirdi. Demirelin idareciliği için, yanında çalışmış olanlar, "etrafını çok çalıştırabilmekten ziyade, kendisi fazla çalışırdı" demektedirler.

Bunu Niçin Söyledi?

Süleyman Demirel A.P. Büyük Kongresinde, âdeta yemini billah, mason olmadığını söyledi, buna ait bir mason derneğinin mektubunu gösterdi, bununla yetinmeyerek kahvaltı masasına kuran okumadan oturmayan bir aileye mensup bulunduğunu haykırdı.

Bir defa bilinmeyen, bugün mason olmadığını söyleyen Süleyman Demirelin acaba hayatının hiç bir anında bir mason loncasında bulunup bulunmadığıdır. Zira masonluk, meselâ tıpkı Rotary üyeliği gibi devamlılık isteyen bir sıfattır ve devamlılık kaybolunca sıfat da kalkmaktadır. O bakımdan, bir vakitler mason olmuş bir kimsenin artık mason değilse mason olmadığına dair bir mason derneğinden kâğıt alması zor sayılmaz.

Ama, işin önemli tarafı bu değildir.

Masonluk bizde, dinsizlik değildir. Dinsiz olan mason dernekleri dünyada vardır. Türk masonları bunlara katılmamışlardır. Masonluk Türkiyede ayıp da değildir. Zira mason derneği resmen teşekkül etmiş, kurucuları belli, üyeleri belli bir teşekküldür.

O halde Süleyman Demirelin feryadının sebebi nedir?

Sebep şudur: Masonluk, A.P.'nin müşterileri arasında bulunan bir itibarsız zümrenin, adam (kötülemek için kullandığı "zındık", "komünist" tarzında, bir çamur atma vasıtasıdır. Eğer Süleyman Demirel, gerçekten söylenen bir zihniyetin temsilcisi olarak siyaset hayatının Beri bir mevkiinde yer almışsa, önce böyle bir isnada cevap vermeyi lüzumsuz sayardı. Haydi; dedi ki: "Bu politikadır, insanın kendisini zayıf düşürmemesi lâzımdır". O takdirde masonlukla ilgisini söylerken daha gerçekçi davranırdı. Bunu da yapmadı, bari bu çeşit ithamların manasızlığı, yersizliği ve densizliği hakkında taraftarlarına bir ders vermesi, "Adam masonmuş, değilmiş, bunu araştıracak yerde siyaset hayatına atılanların sağlam karakterli mi, bilgili mi, kültürlü mü olduklarını araştıralım, memleket bunların sahibi kimselerin elinde iyiye gider" tarzında bir nasihatta bulunması gerekmez miydi?

Süleyman Demirel bunların yerine, ortaya Kuran-ı kerimi çıkarmayı tercih etmiştir.

Ama bu davranış da Süleyman Demirelide bir noksanı ortaya çıkarmıştır: Medeni cesaret noksanı ve idare-i maslahatçılık!

Halbuki Demirel bunların karşısında bir tip olarak üç günlük Genel Başkanlık mücadelesinde umumi efkârın sempatisini kendi üzerinde toplamıştı. Her halde belirti, lehte bir puvan yerine geçmemiştir.



Demirel selâm veriyer
Allah sonunu benzetmesin

O günlerde DSİ bünyesinde, yılda iki defa, memurlar arasında bir hasbıhal toplantısı yapılmasını teamül haline getiren Demirel, sertçe bir tenkitle karşılaşırsa, "Şeker kardeşim" diye başlıyan tatlı - sert bir azarlama ile muhatabını susturuverirdi. Bu toplantıları niye yaptığını soranlara da şu cevabı verirdi:

"— Memurlar arasındaki tansiyonu azaltmak ve onların içlerini döküp rahatlamalarını sağlamak için..."

Demirelin Genel Müdürlükte büyük başarı kazandığını söyleyenlerin yanında, onun bu işte hezimete uğradığım iddia edenler de vardır. Demirele "Barajlar Kralı" unvanı AKİS tarafından takılmıştır. Onun baraj politikası, "bir işi, kaça mal olursa olsun yapmak" şeklinde de tanımlanmaktadır. Baraj inşaatlarındaki bazı büyük hatalar da, ona mal edilmektedir. Meselâ, Elâzığ ovasını sulamak için inşa edilen Hazer santralının, Hazer gölünün şaplı suyunun toprağa zararlı olu şunun ortaya çıkışı ile bir işe yaramaması Demirelin kusuru olarak gösteril inektedir.

Demirel, kişiliği yönünden Menderesi andırır. Menderesin sık sık istişare ettiği beyinlerden biri olduğu söylenilen yeni AP lideri, kendisine daima güvenmesi ve övünmesi, düzgün hitabeti, ani kararları, vaadkâr edası ve yumuşak hareketleri ile bir zamanlar hizmet ettiği Başbakana benzetilmektedir. Demirel bu benzeyişi kuvvetlendirmek için de gayret sarfetmekten geri durmamaktadır. Meselâ Kongrede sık sık kollarını havaya kaldırarak delegeleri selâmlaması Menderesin selâmının aynıdır. Demirelin evinde, Menderesin tam bu şekilde çekilmiş bir de resmi vardır. Evinde çeşitli kitaplar, Johnson ve Kennedy'nin resimleri ile Amerika İçişleri Bakanlığı, Amerika Su İşleri Dairesi ve Eisenhower Bursu

tarafından verilmiş sertifikalar cömertçe teşhir edilmektedir. Evi amerikan usûlü döşenmiştir. Kendisinin amerikan hayranı olduğu söylenmektedir. 1960 yılında Su İşleri Genel Müdürlüğünden Yedek Subay Okuluna gitmiş, bu arada Plânlama Dairesinde çalışmış ve sonra da özel taahhüt işleri ile ilgilenmiştir. Bu işi çok iyi başaran Demirelin iki yıl içinde milyonerler araşma katılması dikkate değer bir husustur. Büyük Kongredeki başarısın da bu milyonların tesirinin büyük olduğu da işin bir başka yönüdür.

"Dağ başını duman aldı"

Demirelin Genel Başkanlığı ve Demirelci Genel İdare Kurulu listesinin Kongrede kazanması ile AP yeni bir yola girmiştir. Bu yolun ne olduğu daha tam alarak belli değildir. Zaten bunun için. Büyük Kongrenin "Dağ başını duman almış" marşı ile kapatılmış olması çok isabetlidir. Gerçekten, "AP dağının başı"nı duman almıştır. Yakın bir zamanda bu dumanın dağılması ve bu parti hakkında kesin hüküm verme imkânının sağlanması beklenmemelidir. Fakat Demirelin. Bilgice göre, memleketin sağlam kuvvetlerine daha iltifatkar davrandığında ve eğer iktidar bu partiye teveccüh edecekse bunu almak için çok daha kurnaz bir politika güdeceğinde şüphe yoktur.

Bir başka "bilinmeyen" de Bilgiç - Demirel arasında kongre mücadelesi ile açılan mesafenin kapatılıp kapatılmıyacağıdır. Şimdiki durumda Demireli destekliyen bir grup, Bilgiçin tasfiye edilmesi ve teşkilât işlerinden sorumlu ve Genel Başkan Vekili durumunda bulunan mevkie Ahmet Topaloğlunun getirilmesini istemektedir, Ancak Demirelin, Genel İdare Kurulunda 10 kadar taraftara sahip bulunan Bilgiçle, hiç olmazsa seçimden önce, arayı açmıyacağı ifade edilmektedir ki bu da Demirelin kurnazlığına uymaktadır.

Ortak Pazar

Uygarlığa açılan pencere

Haftanın başlarında Pazartesi gecesi saat 24 e doğru, Aukara Radyosu binasında, sadece Haberler Servisi ile bu bölümün birkaç metre ilerisindeki yayın odasının ışıklan yanıyordu. Gecenin bu saatinde, binada haberciler, nöbetçi spiker ve bir kaç teknisyenden başka kimse bulunmaz. Bu birkaç kişi de saatin 24 ü göstermesini, akreple yelkovanın üstüste gelecekleri anı iple çekerler. Bu saatte kısa haberler okunur ve radyo, yayınma 6 buçuk saat için ara verir.

O gece Haber Servisindekiler artık yavaş yavaş pardesülerini giyip çıkma hazırlığına başlamışlardı ki dahili telefon acı acı sinyal verdi. Bir haberci yarı kapalı gözlerle telefona doğru seğirtti, birkaç saniye muhatabını dinledikten sonra uykulu bir sesle arkadaşlarına meseleyi anlattı: Spiker, "Ortak Pazar anlaşması bugünden itibaren yürürlüğe girdi" başlıklı haberi saat 24 den önce okuyacağı için, "yarın yürürlüğe giriyor" şeklinde mi söyliyeceğini, soruyordu

Kulağa Küpe

Bir şüphe

Süleyman Demirel, Genel Başkan seçildiği A..P. Büyük Kongresinde iktisadi görüşünü söylüyor:

"— Memleketi topyekûn kalkındıracağız. (Bir göz işareti). Bunun nasıl yapılacağını sizler çok iyi bilirsiniz"

İnsanın şöyle düşüneceği geliyor:

"— Şu, yeni tip adam diye lanse edilen Süleyman Demirel var ya.. O, öyle bir lider olacaktır ki.. (Bir göz işareti). Kimin gibi lider olacağını sizler çok iyi bilirsiniz!"

Servisde kısa bir sessizlik oldu. Sonra bütün haberciler adeta ağız birliği etmişçesine aynı cevabı verdiler :

"— Anlaşmanın yürürlüğe girdiğini önce biz haber verelim. Haberi 24 ti birkaç saniye geçe okusun.."

Gerçi haberin "yarın" veya "bugün" diye okunmasının büyük bir önemi yoktur ama, önemli olan muhalefeti, basım, üniversitesi ile bütün Türkiyenin bu anlaşmayı benimsemekte oluşudur. Nitekim yan gecede uyku ile becelleşen genç haberciler dahi batıya doğru atılan bu büyük 'adımın ilk müjdecileri olmayı bundan dolayı istemişlerdir.

Anlaşmanın yürürlüğe girişi, bu hafta aşırı sol çevreler hariç bütün Türkiyede son derece olumlu karşılandı.

AP Genel Başkanı seçildikten 48 saat sonra bir AKİS çiyle konuşan Süleyman Demirel, Ortak Pazar dışında bir Türkiye düşünülemiyeceğini ve bunun son derece müspet bir bağ olduğunu belirterek :

"— Fakat türk iktisadiyatı ileride ortak pazar ülkeleri ile rekabete girişecek şekilde hazırlanmalıdır. Bence Türkiyenin anlaşmaya dahil oluşunun gerçek fonksiyonu da budur" dedi.

YTP Genel Başkanı Ekrem Alicanın cevabı da Demirelden pek farklı olmadı :

"— Elbet müspet karşılıyoruz. Hükümette bulunduğumuz zaman çalışmalarına katıldığımız bir konu bu. Türk ekonomisinin. Avrupa ekonomisi ile birlikte yürütülmesi bakımın-



A.P. Kongresinde uyuklayan delegeler

Ne *ilgi ne ilgi!...*

dan atılmış ileri bir adımdır. Hayırlı sonuçlar vermesini temenni ederiz."

Batının hikâyesi

Ortak Pazar 25 Mayıs 1957 de Romada Almanya, Fransa, Belçika, Hollanda, İtalya ve Lüksemburg devletleri arasında imzalanan bir anlaşmayla kuruldu. Pazarın amacı gerek ekonomik ve gerek siyasî bakımdan bir Avrupa birliği kurmaktır. Ancak o günden bu yana çalışmalar, daha çok bu altı devlet arasında bir ekonomik birlik kurma yolunda olmuş ve Avrupa ülkeleri, önce ekonomik sahada birleştirilmek istenmiştir. Siyasî bakımdan Avrupa birliği, anlaşmanın ikinci adımını teşkil edecektir.

Ortak Pazar, ekonomik birliği başlıca iki yoldan sağlamağa çalışmıştır.

1 — Üye devletlerin birbirleri ile olan münasebetlerinde belirli bir gümrük indiriminden faydalanmaları,

2- — Ekonomik politikanın birleştirilmesi. Yani müşterek vergi sistemlerinin kabulü, ticaret ve sanayi pazarlarının kurulması ve projelerin birbirlerini tamamlar nitelikte olması.

Doğrusu aranırsa Ortak Pazar, kuruluş yıllarında hiç de büyük ümitler verecek çapta görünmüyordu. Zira ekonomik kuruluşları birbirinden farklı olan bu ülkelerin önünde, çözülmesi gereken birçok dev problem vardı. Nitekim Pazar ilk üç yıl pek büyük bir varlık gösteremedi, çeşitli krizler birbirini takib etti.

İşte Ortak Pazara Türkiyenin müracaatı da bu kriz yıllarına, 1959 a rastlamaktadır ve kuruluşun bu en çetin yıllarında müracaat etmiş olan Türkiyenin bu teşebbüsü, üye,devletlerce olumlu bir davranış olarak kabul edilmektedir.

Ancak ilk bocalama yıllarından sonra problemler yavaş yavaş vuzuha kavuşup çözüm yolları bulununca Ortak Pazar, Avrupa içinde bir ekonomik kuvvet haline gelmeye başladı ve bu kuruluş, Amerika Birleşik Devletleri ekonomik gücünün, üçte biri gibi büyük bir güce erişti. Bu arada Konsey Başkanlığı ile Türkiyenin Brüksel Büyükelçisi arasında ikili temaslara devam ediliyordu. Nihayet 1963 yılı ortalarında Ortak Pazar ile Türkiye Dışişleri Bakanlığına mensup delegelerden müteşekkil bir ara komite kurularak Türkiyenin ortaklığa kabul şartları ile ilgili görüşmelere başlandı.

Görüşmelerde üzerinde durulan başlıca hususları. Türkiyenin ortaklığa kesin giriş süresinin tesbiti ile bu hazırlık devresinde ortak pazarın Türkiyeye göstereceği kolaylıklar ve yapacağı malî yardımlar teşkil etti.

Bazı esaslar

Ara komite toplantılarında gerek Ortak Pazar ve gerek Türkiye delegeleri Türkiyenin bugünkü ekonomik durumu ile gümrük kapılarını ardına kadar açamıyacağını peşinen kabul etmişlerdi, önce bir hazırlık dönemi tesbit edildi. Bu, en az 5. en çok 10 yıl olacak ve bu süre için Türkiye Ortak Pazar ülkelerine hiçbir taahhüdde bulunmıyacaktır. Buna karşılık, kuruluşa üye devletler, Türkiyenin ekonomik kalkınmasını desteklemek üzere 175 milyon dolarlık yardımda bulunacaklar, - Bu husus bir ek protokolle tesbit edilmiştir - ayrıca 4 ihraç maddemiz, tütün ve kuru üzüm, kuru incir, fındık için indirimli gümrük tarifesi uygulıyacak iardır ki anlaşmanın en önemli kısmını bu madde teşkil etmektedir. Zira bizden kısa bir süre önce Yunanistan ortaklığa tiye olmuştur, İran ise Ortak Pazar ile ikili bir ihracat anlaşması yapmıştır.

Bu iki ülkenin ihraç malları, Türkiye ile hemen hemen aynıdır. Her iki devlet de Ortak Pazar gümrük indirim tarifelerinden faydalanmaktadırlar. Pazarın dışında kalan bir Türkiyenin tarifeden faydalanamıyacağı, mallarının maliyetinin daha yüksek kalacağı ve bir kalemde altı ihraç pazarım kaybedeceği açıktır ki bu, bütün Türkiyenin ihracat hacminde yüzde 35 oranında bir azalma demektir.

Hazırlık devresini takip eden devre gümrük indirimine geçiş devresidir. En çok 12 yıl olarak kabul edilen bu devre içinde kademeli bir gümrük indirimi tatbik edilecek ve henüz kuvvetlenmemiş olması sebebiyle yabancı firmalarla rekabet edemiyecek durumda olan sanayi dallarında gümrük indirimi yapılmıyacaktır. Son dönem ise ortaklığın gerçekleşme devresidir. Bu devre içinde tıpkı diğer Ortak Pazar ülkelerinde olduğu gibi Türkiyede de bütün gümrük duvarları yıkılacaktır.

Ara komitede bu şekilde tesbit edilen anlaşma hükümleri, 12 Eylülde Ankarada yapılan bir törenle imzalandı ve müteakip aylarda da. üye devletler parlâmentolarında görüşüerek kabul edildi.

Ortaklık anlaşması, içinde bulunduğumuz hafta Salı günü Brükselde yapılan bir törenle yürürlüğe

Enflasyon Umacısı

"yüksek Plânlama Kurulunun toplantılarından sonra ortalıkta yeniden bir enflasyon tehlikesi lafları dolaşmaya başlamıştır. Bunu işleyen kaynakların enflasyonist bir iktisadi politikaya taraftar partiye mensup bulunması hadisenin dikkati çeken bir, yönünü teşkil etmektedir. A.P. den bugün yükselen sesler göstermektedir ki eğer bu parti memlekette iktidarı alırsa bütün musluklar gene açılacak ve 1954 öncesinin pembe renkli enflasyonu, kucağında 1954 sonrasının kara felâketini taşıyarak tekrar milletin başıma belâ edilecektir.

Tabii, her mahalledeki onbeş enflasyon milyoneriyle birlikte.

O halde bu çevrelerin bugün bir enflasyon tehlikesi varmış gibi feryat etmeleri ekonomik değil, politik bir davranıştır. Zira enflasyon kendi İktisadî akidelerine göre bir umacı değildir, iyi idare edildiği ve hâkim kalındığı takdirde fayda getirecek niteliktedir ve doğrusu istenilirse bu fikirler yanlış değil, doğrudur. Para sıkıntısı, kredi yokluğu, tahditler aleyhindeki propagandanın şampiyonları Hükümeti enflasyon değil, sıkışıklık tehlikesine karşı uyarmalıdırlar.

Aslına bakılırsa, durumu en iyi, geçenlerde Plânlama Dairesinden ayrılmış bulunan Prof. Besim Üstünel anlatmıştır. Prof. Üstünelin söylediği, bir enflasyon tehlikesinin daima mevcut olduğu, fakat buna karşı her yıl gerekli tedbirlerin alındığı, bu tedbirler bilhassa Bütçede bu yıl da alındığı takdirde hiç bir şeyin olmayacağıdır. Prof. Üstünelin "tedbir" dediği, aynı A.P. çevrelerinin "iktisadi hayatı boğan bağlar" diye hücum ettikleri kararlardır.

Bir yandan "Enflasyon tehlikesi" var demek, - tedbir alınmazsa her iktisadi politikada enflasyon tehlikesi vardır; bu, kışın üşütmemek için tedbir alınmadığı takdirde gripin gelip çatması kadar basit bir tabiat hadisesidir -, diğer taraftan da bunu önleyen tedbirlerin aleyhinde bulunmak politika sanatında insana kâr sağlasa da her halde iktisadi alanda bu işten anlayanları sadece güldürmektedir.

girdi. Törende bir konuşma yapan Konsey Başkanı Federal Almanya Dışişler Bakanı Gerhard Söhroeder :

"— Bugünden itibaren camiamız halkları ile Türk halkı, kaderlerini zaman bakımından tahdit edilmiş olmıyan ve daima ileriye yönelmiş bulunan bir teşebbüste birleşmiş gereceklerdir" dedi. Bu sözlere oldukça uzun bir konuşmayla cevap veren Erkin de bunun Atatürk devrinden beri bütün gayretlerin üzerin de teksif edildiği bir amacın, batıya yaklaşmanın, batılı olmanın gerçekleşmesi demek olduğunu ve ortaklık bünyesi içinde Türkiyenin Ortak Pazar temposuna uymak için elinden geleni yapacağını söyliyerek cevap verdi,

Türkiyenin Ortak Pazara girmesi ekonomik açıdan büyük bir adım olmakla beraber beklenen faydaların elde edilmesi birtakım şartlara, Türkiye ekonomisinin, diğer üye devletler ekonomisi ile aynı seviyeye ulaşmasına bağlıdır. Bunun aksi, gümrük duvarları tamamen yıkılmış olan Türkiyede, dev firmalarla boy ölçüşemiyen yerli sanayiin tamamiyle tasfiye olması demektir. Bu kötü ihtimali önlemek için yapılacak şey önümüzdeki 10 yıl içinde bütün milli kaynakların kalkınma yolunda sefer ber edilmesidir. Bu başarıldığı takdirde gerçek anlamda batılılaşmanın sağlam iktisadi temelleri atılmış olacaktır.

Ancak Türkiyenin ortak pazara girişi sadece iktisadi yönden değil, politik açıdan da son derece önemlidir. Böylece Türkiye batı ittifakı içinde, özellikle Amerika ile olan münasebetlerinde daha bağımsız bir politika güdebilecekttr. Zira ekonomik bakımdan kaydedilen bu önemli gelişmenin, dış politikaya akisini görmemek imkânsızdır.

Liberasyona dahil ihraç malları ile birlikte ihracatının yüzde 85 ini Ortak Pazara üye olarak garanti altına alan Türkiye, bundan böyle daha şahsiyet sahibi bir politika güdebilecektir. Nitekim Brüksele hareket etmeden önce hava alanında konuşan Dışişleri Bakanı Feridun Cemal Erkin, Kızıl Cinle ticari bağ kurulup kurulmıyaçağı yolunda bir soruya "Şimdilik böyle bir tasavvurumuz yok, fakat düşünülebilir" diyerek cevap vermiş, ayrıca Ortak Pazara girişimizin Doğu Bloku ile olan münasebetlerimize bir zarar vermiyeceğini söylemiştir. Erkine " göre başta Fransa olmak üzere bütün Ortak Pazar üyesi ülkeler komünist blok devletleri ile geniş çapta ticaret yapmaktadırlar ve bu bakımdan Türkiye nin de aynı şekilde komünist blokla olan ticarî bağlannı kuvvetlendirmesin de bir mahzur yoktur.

C.H.P.

Uyuyan güzel

"Haftanın başlarından itibaren Başkentte üzerinde en çok konuşulan konu, Süleyman Demirelin AP ye Genel Başkan seçilmeğidir. Bu konuda herkes kendine göre bir yorum yapmakta, yeni Genel Başkanın nitelikleri üzerinde durarak AP nin bundan



Mehmet Hazer
İktidar gömüyle

sonraki tutumunun ne olacağını tesbite uğraşmaktadır. Aynı faliyet siyasi partiler için de söz konusudur. Parti yöneticileri, Demirelin şahsiyetini en küçük teferruatına varıncaya kadar incelemişler ve AP nin yeni başını kendi partileri açısından değerlendirmişlerdir. Küçük partilere göre AP eskisi kadar tavla vermiyecek, oy toplamak için dini istismar, 27 Mayısa, devrimlere karşı gelme gibi bir kısım politika erbabı tarafından fazlasıyla iltifat gören davranışlara sapmıyacakur. Bu ise, doğrusu istenilirse bu çeşit politikacıları oldukça bol küçük partilerin artık hayli yaklaşmış olan Genel Seçimlerdeki şansını arttırmaktadır. Şimdi bu politikacılar, AP'den boşacak yeri kendi partilerinin doldurması hazırlıkları içindedirler.

CHP de yorumlar bir başka açıdan yapılmaktadır, CHP yöneticilerine göre, her iki partinin — CHP ile AP' nin — oyları da hemen hemen donmuş bulunmaktadır. Eğer oy kaybetmesi muhtemel bir parti varsa, o da AP dir. Zira taviz konusunda cimrilik göstermesi, küçük partilerin ekmeğine yağ sürecektir! CHP nin oy kaybetmesi ise - eğer böyle bir ihtimâl varsa - hiç bir zaman AP nin başına şu veya bu şahsın geçmesi ile ilgili değildir. CHP nin gerek 1961 genel seçimlerinde, gerekse mahalli seçimlerde fazla oy almaması nin başlıca sebebini, "aydın seçmen" in sandık başına gitmemesi teşkil etmiştir. Bunlar CHP den soğumuşlardır ama, AP ye de yaklaşmış değillerdir. CHP vadettiği reformları gerçekleştirdiği ve istenilen ölçüde devrimci bir parti hüviyetini aldığı takdirde bu oyların yeniden kazanılması için bir sebep yoktur. O halde yapılacak iş, AP nin başına şu veya bu kişinin geçmesiyle ilgilenmekten çok, seçmene CHP den beklenileni verebilmektir.

Damoklesin kılıcı

Fakat CHP liler, vardıkları sonucun tam bu kısmında "Ancaaak" demekte ve bu "ancak"ın yanına kocaman bir nida işareti koyduktan sonra devam etmektedirler:

"— Bir de bunun aksi olursa... Yâni AP eski tutumunda ısrar ederse..."

İşte o zaman CHP nin görevi büsbütün güçleşecektir. Zira bu takdirde CHP, bir yandan yaklaşan Genel Seçimlerin mücadelesini verirken, öte yandan da rejim meseleleriyle uğraşmak zorunda kalacaktır. Zira birkaç yıldan beri CHP nin kaderi bu olmuştur. Her ah demokratik rejimden bahsetmelerine rağmen, AP liler, hayret edilecek kadar büyük bir umursamazlık içinde, sırf daha fazla oy toplamak için sinde kuvvetlere karşı âdeta bir demagoji cephesi açmışlardır. Bundan doğan karışıklıklar ise daima CHP Genel Başkanı İsmet İnönü tarafından önlenmiştir. Genel Kurmay Başkanı Cevdet Sunayın bundan kısa bir süre önce Meclis ve Senato Başkanlarına yazmış olduğu mektup bunun en yakın örneğini teşkil etmektedir, Demirelin ilk ve en ciddî imtihanını da, kendisinin önümüzdeki günlerde Çankayada yapılacak toplantıda izleyeceği politika teşkil edecektir.

AP, Genel Başkanının değişmesine rağmen, eski tutumunda devam edecek otursa. CHP - AP mücadelesinin başlıca sahası Parlâmento olacaktır. Sırada bekliyen önemli kanunlar ve bu arada Siyasî Partiler Kanununun çık

mas, dokunulmazlıkların kaldırılması gibi meselelerin halli bir bakıma Ana Muhalefet partisinin tutumuna bağlıdır. Şimdilik, CHP nin umudu, çok iyi bir şekilde lanse edilen Süleyman Demirelin, partisine hakim olacağı yönün dedir.

Nitekim, haftanın başlarında kendisi ile konuşan AKİS yazarına CHP Grup Başkan Vekili Kemali Beyazıt, Süleyman Demirelin AP ye Genel Başkan seçilmesi hakkındaki görüşünü şu sözlerle belirtmiştir:

"— Süleyman Demirelin AP Genel Başkanı seçilmesini partilerarası ve özeilikle iki büyük parti arasındaki münasebetlerin iyi bir yola girmesi, medeni ölçüler içinde demokrasinin gelişmesi için bir işaret olarak görüyoruz."

Beyazıt bu "işaretin ne olduğu yolundaki bir soruyu ise:

"— Süleyman Demireli tanırım. Devlet hayatında bulunmuştur. Kabiliyetli olduğuna dair fikrim var. Dünya görüşüne sahiptir, batı âlemini yakından tanır" diyerek cevaplandırmıştır.

Kemalî Beyazıt kadar olmamakla beraber, CHP Millet Meclisi Grupu da Demirel hakkında oldukça iyimserdir. Ancak CHP milletvekilleri, Beyazıtın Demirel hakkında saymış olduğu meziyetlerin yanı sıra onda başka özellikler de aramakta ve bilhassa Demirelin 27 Mayısa, Atatürk devrimlerine bağlılık derecesi üzerinde durmaktadırlar. Zira Grupa göre, her türlü karışıklık bu iki ana prensibin AP tarafından yeteri kadar benimsenmemesinden doğmaktadır. Bu konuda bir AKİS'çiyle görüşen CHP Senato Grup Başkan Vekili Mehmet Hazer, fikrini:

"— Süleyman Demirelin Atatürk devrimlerine bağlılığından şüphem yok. Ama 27 Mayısı düşünürüm..." diyerek açıkladı.

Hazer, Demirelin seçilmesini kendi açısından değerlendirmekte, şahsî dostu olan Demireli müteşebbis ve olumlu bulduğunu, ancak başarısının Grupuna hakim olmasına bağlı olduğunu söytemektedir.

Hazere göre Demirel, seçeceği Başkan vekillerine göre başarı şansını arttıracak veya eksiltecektir. Zira yeni AP Benel Başkanı Parlâmento üyesi değildir ve bu yüzden Meclis müzakereterine tesir imkânı zayıftır. Bu görüş, diğer CHP liler tarafından da paylaşılmaktadır. Zira Parlâmentodaki AP grupları aynıdır. Merkez Yönetim Kurulunda ise büyük bir değişiklik olmamıştır. Yâni taslar ve hamamda bir değişiklik yoktur. Değişmeyen eski kadroyu ise disipline sokmak, ne kadar kuvvetli şahsiyet sahibi olursa olsun, bir kişinin kolay kolay başarabileceği bir iş değildir. Şimdi AP nin dizginleri ni ele alacak kuvvetli bir ekibe ihtiyaç vardır ve sağduyu sahibi iki Genel Başkan Vekili ile bunu gerçekleştirmek mümkündür.



Kemali Beyazıt
Oh ne iyi, ne iyi!,.

Hükümet

Ağırlık atma zamanı

Bu mecmuanın satışa sunulduğu saatlerde, CHP Meclis ve Senato Grupları müşterek toplantısında son derece önemli beş önerge görüşülecektir. Bunlardan Rüştü Özalın önergesinde, Hükümet hakkında bir genel görüşme açılması istenmektedir. Aynı zamanda Millet Meclisi Grup Başkan Vekili olan Fethi Çelikbaş ihracat faaliyetleri, İlyas Kılıç da Hükümetin genel politikası hakkında birer genel görüşme önergesi vermişlerdir, İlyas Kılıçın ayrıca Ulaştırma Bakanı Ferit Alpiskender ve Devlet Bakanı Malik Yolaç hakkında birer sözlü sorusu vardır. Fahir Giritlioğlu ise, İçişleri Bakanı Orhan Öztrak hakkında genel gö rüşme, Adalet Bakanı Sedat Çumralıhakkında da daha önce bir gensoru önergesi vermiştir.

Hâdisenin önemli yönü, görüşmelerde çıkması pek muhtemel gürültüler den çok, Grupla Hükümet arasındaki münasebetlerin niteliğini aksettirmesi» dir ki, bu münasebet için herhalde "iyi" terimini kullanmak biraz fazla iyimserlik olacaktır.

Gerçekten, önce CHP içinde başlıyan huzursuzluk yavaş yavaş Parlâmentoya intikal etmiş ve geçtiğimiz yaz başlarında bu, Gruplarda iyice his sedilir hale gelmiştir. Büyük iddialarla ortaya çıkan, fakat sonunda, biraz da dış politika gelişmeleri sonucu, kendisinden beklenilenleri veremiyen Reform Hükümetine karşı yöneltilen şimşekle rin başlıcalarını Hükümetin parti teşkilâtına karşı ilgisizliği ve icraatın duyurulamaması hususları teşkil etmektedir. Ayrıca bazı Bakanların, 6-zellikle Enerji ve Tabiî Kaynaklar Ba kanı Hüdai Oral ile Sanayi Bakanı Muammer Ertenin, başında bulundukları Bakanlıkları yönetecek çapta olmadıkları, koltuklarına göre biraz ufak kaldıkları ileri sürülmektedir. Oy sa, genel seçimler arefesinde bir CHP hükümetinin her bakımdan son derece dinamik olması, icraatını geniş halk kitlelerine kabul ettirebilmesi gerekmektedir. Bu ise herşeyden önce derin ihtisas ve biraz da tecrübe işidir.

Gerek teşkilât ve gerekse Gruplar tarafından tutulmıyan Bakanlardan bi ri İmar ve İskân Bakanı Celâlettin Uzerdir. Gerçi kâğıt üzerinde üzerin hem ihtisası ve hem de tecrübesi vardır ama Gruplara göre bu neşeli Bakanın eksikliği ciddiyet yönündendir. Hemen hemen bütün milletvekili ve senatörler, üzeri Bakanlık için biraz fazla "hafif" bulmaktadırlar.

Kapının ağzındakiler

Oral, Erten, Uzer ve bu arada Gümrük ve Tekel Bakam Mehmet Yü-

celer için hep aynı sora sorulmaktadır:

"— Şimdiye kadar ne yaptı? Bundan sonra ne yapabilir?"

Cevap hemen hemen hiç değinmemektedir:

"— Rutinin dışına çıkamadı.

Gerçi bu dört Bakanın icraatında gözle görülür, elle tutulur bir aksaklık yoktur ve bu yüzden gensoru veya genel görüşme müesseselerine müracaat edilmemektedir. Ama, şikâyet edilen husus aksaklık değil, bir varlık gösterilemediğidir. Bu silik çalışma metodu ve temposu Hükümetin tümünü yıpratmakta, Hükümet hakkında genel görüşme önergelerinin verilmesine sebep olmaktadır.

Bunlardan en önemlisini Rüştü Özalın vermiş olduğu önerge teşkil etmektedir. Bundan bir süre önce, yaz başlarında da Hükümetin icraatları ile ilgili bir önerge vermiş olan Özal - Özal o zaman genel görüşme veya gensoru gibi bir talepte bulunmamış, sadece aksak bulduğu tarafları aksettirerek, bunlar için tedbir alınmasını istemişti-, genel görüşme talebine mesnet olarak, Hükümet üyeleri arasında anlaşmazlıklar olduğu yolundaki haberleri ve Cumhurbaşkanı Gürselin, Sunayın mektubu üzerine vermiş olduğu "Bu mektup çok şeyi önledi" şeklindeki demecini göstermektedir. İlyas Kılıcın Hükümet için genel görüşme talebi de hemen hemen aynı temel üzerine kurulmuştur. Bu bakımdan iki önergenin birleştirilmesi mümkündür. Kılıcın Yolaç ve Alpiskender hakkındaki sözlü sorularında ise bir bilet meselesinden Danıştayda dâvâlı sandalyesinde oturan, vergi kaçakçılığından sanık bir Bakandan karışık hesaplı bir telekominikasyon ihalesinden bahsedilmektedir.

Genel görüşme önergelerinin en ilgi çekicisi ise Fethi Celikbaş tarafından verilmiş olanıdır. İhracat politikası gibi fazla cazip bir konunun işlendiği bu önergenin asıl önemli yönü, bir Grup Başkan Vekili tarafından yerilmiş olmasıdır. Zira Grup Başkan Vekillerinin başlıca özelliği, Grupun temayüllerini aksettirmeğidir.

Fahir Giritlioğlunun önergesi, Sunayın mektubunda söz konusu edilen olaylarla ilglidir ve Perşembe gününün en önemli olayını bu önergenin Çumralı ile ilgili kısmının oylanması teşkil edecektir.

Bu oylama, Gruplarda, Çumralının düşmesi halinde, bunu Hükümette diğer değişikliklerin takip edeceği şeklinde tefsir edilmektedir. Bunun ,yolu da, verilecek gensoru önergeleri olacaktır.

Ancak haftanın ortalarında kulaktan kulağa dolaşan bir fısıltıya göre, Başbakan Yardımcısı Kemal Satır kürsüye gelerek, bütün soruların ve genel görüşme taleplerinin birleştirilmesini isteyecek ve bunların cevaplandırılması için mühlet talep edecektir. Bu mühlet için limit CHP çevrelerine göre Huzur Komisyonunun çalışmalarının tamamlanmasıdır. Bu süre sonunda, sayısı bilinmemekle beraber, herhalde Hükümet içinde bazı Bakanlar değişecektir. Nitekim haftanın başlarında kendisiyle konuşan bir AKİS'çiye, bir Grup yöneticisi:

"— Bakanlıklarda yapılacak değişiklikler pek uzak değil. Sadece Huzur Komisyonunun çalışmalarını tamamlamaşım beklemek kafi" dedi.

B. Milletler

Kiminin parası, kiminin duası

İçinde bulunduğumuz haftanın ilk gün terinde, New York şehrinin göbeğindeki Manhattan adasının doğu kıyılarında yükselen kırk katlı Birleşmiş Milletler binasında hummalı bir çalışma göze çarpıyordu. Binanın kuzeyine düşen Genel Kurul salonunda irili ufaklı kümeler bazan yüksek, bazan alçak sesle birşeyler tartışıyorlar, Teşkilâtın, içine düştüğü çıkmaza çare arıyorlardı. Acaba Birleşmiş Milletlerin karşı karşıya bulunduğu malî güçlükler, Genel Kurulun, şu satırların yazıldığı sırada, çalışmalarına başlayan yeni döneminde büyük devletler arasında Teşkilâtı köklerinden sarsacak bir çatışmaya yol açacak mıydı? Acaba bu çatışmayı önleyecek bir çare bulunamaz mıydı? Herkes birbirine bu sorulan soruyor, fakat görünüşe göre, kimse karşısındakinden tatmin edici bir cevap alamıyordu.

Bu hafta Birleşmiş Milletlerin bütün üyelerini en fazla düşündüren mesele olarak beliren malî güçlüklerin kaynağı, bilindiği gibi, Teşkilât üyesi dokuz devletin, özellikle Sovyetler Birliğiyle onun izinden gidenlerin, Teşkilâtın barışın korunması amacıyla kurduğu kuvvetlerin giderlerine katılmaktan kaçınmalarıdır. Bunun sonunda. Birleşmiş Milletlerde bu kuvvetlerin giderlerini karşılamak için tesis edilen özel bütçe geçen yıl 122 milyon dolardan fazla bir açıkla kapanmıştır. Nitekim, Kongodaki Birleşmiş Milletler kuvvetleri bu parasızlık yüzünden geçen Haziran sonunda geri çekilmek zorunda kalmışlar ve bu talihsiz Afrika ülkesi de bu yüzden sonu gelmeyen karışıklıkların içine düşmüştür.

Yeni günler, yeni durumlar

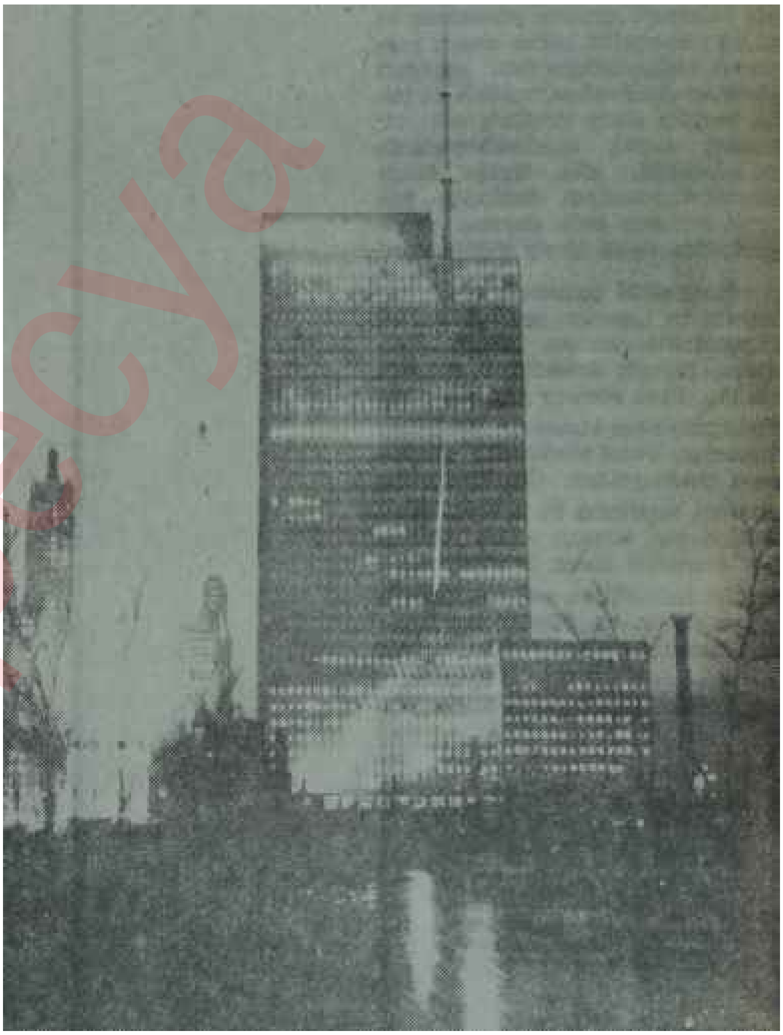
Sovyetler Birliği, Birleşmiş Milletler barış kuvvetlerinin Genel Kurul kararıyla kurulduğunu oysa buna karar vermek yetkisinin yalnız - kendi vetosunun işlediği - Güvenlik Konseyinde bulunduğunu ileri sürerek, özel bütçeye vermesi gereken 60 milyon dolarları ödemekten kaçınmaktadır. Moskovadaki idareciler, Milletlerarası Adalet Divanının özel bütçeye ödeme yapmaktan kaçınanların andlaşmanın 19 maddesi gereğince Genel Kuruldaki oy hakkını kaybedecekleri yolunda verdiği bir istişarî mütaalayı kabule yanaşmamıştır. Genel Sekreter U'Thânt'ın bundan bir süre önce Moskovaya giderek Krutçeften ricada bulunması da para etmemiştir. Nihayet yeni Sovyet idarecileri de, işbaşına geçer geçmez, barış kuvvetlerine bir kuruş bile vermeyeceklerini açıklamışlardır. Bunun üzerine Birleşik Amerika Genel Kuruldan Sovyetler Birliğinin oy hakkının kaldırılmasını isteyeceğini bildirmiş ve Asya ile Afrikanın geri kalmış ülkelerini kendisine katılmaya zorlamak için Birleşmiş Milletler Teknik Yardım Fonuna yaptığı yardımı şimdilik kestiğini açıklamıştır.

Genel Kurulun çalışmalarına başladığı şu günlerde Birleşmiş Milletlerin içine düştüğü bu çıkmazdan nasıl kurtulacağını bilen hiç kimse yoktur. Birleşik Amerikanın Sovyetler Birliğini oy hakkından etmeye kalkışması, şu sırada yumuşamış olan soğuk savaşı yeniden sertleştirecek nitelikte bir istektir, öyle tahmin ediliyor ki, tarafsız ülkelerin büyük bir çoğunluğu bu amerikan isteğini kabule yanaşmıyacaktır. Fakat amerikan isteğinin aleyhine oy kullanırlarsa, o »saman da Birleşmiş Milletlerin bundan sonraki barış çalışmalarına büyük bir darbe vurmuş olacaklar ve bundan da en çok kendileri zarar göreceklerdir

Kongo

Sisler dağılınca..

Geride bıraktığımız hafta bütün dünyanın dikkati Kongonun üzerine çevrilmişti. Dünya devletlerinin bazıları, Belçikanın âsilerin elinde tutsak kalan beyazlan kurtarmak amacıyla



Birleşmiş Milletler Binası
Gayya kuyusu



Çombe
***Al takke** ver külah*

Birleşik Amerikanın da yardımıyla yaptığı indirmeyi Afrikaya yöneltilmiş yeni bir emperyalist saldırı olarak karşılayıp, başkentlerinde Batı aleyhtarı gösteriler düzenlerken, bazıları da bunu insanlık adına girişilmiş asil bir hareket olarak vasıflandırıyorlardı. Bu sonunculara göre, Kongo âsileri ellerindeki tutsakları öldürmek için fırsat kollayan kana susamış yamyamlardan başka birşey değillerdi.

Stanleyville çevresinde olup Dilenlerin ilk heyecanı geçip de durum serinkanlılıkla yeniden gözden geçirilince, Birleşik Amerikayla Belçikanın bu, "kana susamış yamyam" oldukları söylenen kimselere aradıkları fırsatın en iyisini verdiklerini görmemeye imkân yoktur. Stanleyville'den kurtulan beyazların da açıkça kabul ettikleri gibi, kongolu âsiler ellerindeki tutsakları ancak belçikalı paraşütçüler indirildikten sonra öldürmeye başlamışlardır. Bu yüzyılda tutsak öldürülmesini mazur gösterecek hiçbir sebep bulunamaz, fakat bu gerçeğin ışığında biraz aceleyle girişilmiş indirme hareketinin de bir yanlış hesaba dayandığını görmemeye imkân yoktur. Bazı afrikalı liderlerin de söylediği gibi, tutsakların kurtarılması için kuvvete değil de, meselâ Kızılhaç gibi bir milletlerarası kurumun aracılığına başvurulsaydı, Kongoda bu kadar kan alamazdı.

Akılsız başın cezasını

İkincisi, beyaz tutsakları kurtarmak amacıyla yapılan indirmenin Başbakan Çombeye hiç de hak etmediği bir başarı imkânı verdiğine şüphe yoktur. Bu indirmeden şaşkına dönen âsiler Stanleyville dışına sürülmüşler ve Çombenin bundan faydalanan kiralık askerleri de şehri ele geçirmeyi başarmışlardır. Bu kiralık askerlerin Stanleyville'e girdikten sonra oradaki siyah halka yaptıkları vahşet, akılları durdurucudur. Tarafsız gözlemcilerin söylediklerine göre, Kongoda son olup bitenler sırasında öldürülen her beyaza

karşı en azından on, onbeş siyah katledilmiştir. Bunun da Çombe için yeni bir kötü not olduğundan şüphe edilmemelidir.

Son olaylardan çıkan sonuçlardan biri de, Afrika devletlerinin kendi meselelerini çözmekte ne kadar beceriksiz olduklarıdır. Gerçekten, Kongoda uzun bir süredir sürüp giden iç savaşı bastırmakta Afrika devletlerinin hiçbir yardımı olamamıştır. Afrika devletleri bir taraftan Çombenin kendilerine yardım için yaptığı başvurmaları geri çevirirken, diğer yandan savaşan iki taraf arasında olumlu bir arabuluculuk da yapamamışlardır. Hele Çombenin Kongoda işbaşına gelmesi, amerikan ve belçika yardımını araması, beyaz maceracıların katıldığı bir paralı ordu kurması karşısında Afrika devletlerinin yapabildiği, sadece seyircilik olmuştur. Böyle olunca da, elbette ki günün birinde Kongoda patlak veren olaylarda teşebbüsü zaten fırsat gözleyen batılılara kaptıracaklardı. Bu bakımdan, şimdi herkesten çok kendilerine kızmalıdırlar.

Tüli'den haberler



Geçen hafta içinde Yenişehirde, Necatibey caddesindeki Türk Standartlar Enstitüsünün konferans salonunda bir Nüfus Plânlaması konferansı tertiptendi. 26, 27 ve 28 Kasım günleri devam eden konferans, açık oturum şeklinde düzenlenmişti.

Cumartesi, sabahın erken saatlerinden itibaren konferans salonu, konu ile ilgilenen kimseler, doktorlar ve pek çok sayıda hanım dinleyici ile dolmuştu. En ön sıralarda tabii senatör Ahmet Yıldız vardı. Biraz sonra yanına bir adaşı geldi: Doç. Dr. Ahmet Esendal... Yanında Dr. Mazhar Ülker vardı. Sağ tarafta, yine ön saralarda, Prof. Dr. Ali Esat Birol görülüyordu. Derken, bir tabiî senatör daha geldi: Haydar Tunçkanat...

Arkalarda yine doktorlar: Dr. Niyazi Erzin, Dr. Ziya Durmuş... Gerilerde, hiç söz almadan dinleyen Dr. Şinasi Kıpçak... Bir tarafta da toplu halde hanım (kalabalığı göze çarpıyordu: Anneler Derneği idare heyeti, hemen hemen tam kadro halinde, konferanstaydı. Dernek Başkanı Şeminur İnanç, ilki günlük konuşmalara cevap olarak söyliyeceği şeyleri elindeki kâğıtlara kırmızı kalemle ve arap harfleriyle yazıyordu. Yanında avukat Meliha Dumlu, Şükran Özden ve diğer arkadaşları vardı. Epeyce arkalarda C-H.P.'li hanımlar grup halindeydiler: Gözlerinin ve saçlarının rengine çok uyan şapkasiyle Nimet Burak. Neriman Elgin, Firuze Cimilli ve Muzaffer Antebelli. Mukaddes Gür... Önlerde, Dr. Suat Serenin eşi ve ahbaplarından bir hanım dikkati çekiyordu.

Oturum saat .10'da, Orta Doğu Teknik Üniversitesi İdarî ilimler Fakültesi Dekanı Doç. Dr. Arif Payaslıoğlunun başkanlığında açıldı. Bu pek sevimli ve ayni nisbette otoriter başkan, doğrusu, elektriklenmeye çok uygun toplantıyı güzel yönetti. Başkan yerine geçtikten sonra, panel Üyeleri yerlerini aldılar. Sırası ile Prof. Kâzım Ansan, Prof. Halûk Cillov, Dr. Suat Seren, Sadun Tanju ve Dr. Necdet Erenus...

Konuşmacılara sıra gelince, çeşitli türde konuşmalar dinlendi. Evvelâ Dr. Ansan, mümkün olduğu kadar mevcut kanunlara karşı görünmemeye çalışarak, tıbbî bir konuşma yaptı. Sıra kendisine gelince, iktisatçı Prof. Cillov karatahtanın başına geçti ve istatistiklere, gerçek bilgiye dayanan doyurucu, ikna edici, ilmî bir konuşma yaptı. Ondan sonra söz sırası, eski Sağlık Bakanlarından Dr. Suat Serene" geldi. Seren tamamen politik, âdeta Meclis kürsüsünden konuşur gibi tenkitler, yatırımlar yapan, teatral bir konuşma yaptı ve bütün şimşekleri üzerine çekti. Konuşma sırası gelen dinleyiciler. Serene veryansın ettiler.

Daha sonra gazeteci Sadun Tanju, olumlu bir konuşma yaptı. Ondan sonra da Dr. Necdet Erenusun, konunun hakkını veren, gerekli izahı taşıyan konuşmasını dinledik.

Sıra dinleyicilere gelmişti. Evvelâ Avukat Şeminur İnanç, türk kadın ve türk anneleri adına az önce hazırladığı konuşmayı yaptı ve özellikle hanım dinleyiciler tarafından pek çok alkışlandı. Onun ardından söz alan Dr. Niyazi Erzinin konuşma sırasında, konferansa gelirken eczahaneden reçetesiz olarak aldığı -herhalde bu konuda yararlı!- ilâcı cebinden çıkarıp göstermesi gülüşmelere yol açtı. Sonra beslenme uzmanı Dr. Osman Koçtürk söz aldı ve her zamanki gibi, gene kadınlar aleyhinde konuştu, "gezme arzusu" ve tenasübü muhafaza kaygusunun kadınlarımızı bu kanunu teşvike yönelttiğini" iddia etti. Ayrıca, Şeminur İnançın konuşmasına değinerek, "bugüne bırakıldığına göre, bu konuşma her halde bir erkek

"tarafından hazırlanmıştır" deyince, şiddetli protesto sesleri ile karşılaştı. Tabiî bu yol, fikire fikirle mukabeleden daha kolaydı!

Koçtürkten sonra, ön sıralardan genç bir doktor, elinde Planet mecmuası ile ortaya çıktı ve oradaki makalelere dayanarak konuşmasını yaptı.

Saat 12.30'da Başkan oturuma son verdiği zaman, yer yer münakaşalar devam ediyordu.

yakışıklı tiler Bankası Genel Müdürü Selâhaddin Babüroğlu, son günlerde kokteyllerde pek görünmüyor. Bugünlerde fazlaca meşgul olduğu, kendisini özleyen ahbapları tarafından şikâyet yollu tekrarlanıyor.

Babüroğlunun AP cenahından uğradığı iftiranın mahiyeti de anlaşılmış bulunuyor. Babüroğlunun şehadeti ile mahkûm olan Nuri Beşerin avukatı AP milletvekili Osman Şahinoğlu, İller Bankası Genel Müdürünün AP'nin tahrip edildiği nümayişler sırasında nümayişçiler arasında bulunduğunu iddia etmiş ve hakkında dâva açılmasın: sağlamıştı. Ancak AP'lilerin bu düzeni de boşa gitmiş ve Babüroğlu bu dâvadan beraet etmiştir. İller Bankasının cevval Genel Müdürünün bu dâva sırasında yaptığı ustalıklı savunma da şu sıralarda ahbaplarının dillerinde dolaşmaktadır.

●

Gecen hafta Cumartesi gecesi Ankaralım "Kazan"ı gene kaynıyordu. Gecenin geç saatlerine kadar oturan kalabalıkta gene epeyce âşinâ sima vardı. Meselâ Dr. General Necini Ayanoğlu ve eşi, bir dost grupu. ile beraberdiler. Bir tarafta İran Büyük Elçiliğinden bir grup göze çarpıyordu. Başka bir tarafta ise, bir ara mutfağı da teftiş eden Millî Eğitim Bakanı İbrahim Öktem ile eşi Neriman Öktem ve bir erkek ahbapları dikkati çekiyorlardı. Hâmit Batu ile Emel Kurdoğlu derin sohbetlere dalmışlardı.

Necdet Evliyagil ile eşi ve ahbapları da o gece uzun müddet Kazandan ayrılamadılar.

●

Bâbıâlinin genç hanım gazetecilerinden bazıları, türk basınındaki bir boşluğu doldurmak üzere harekete geçtiler ve bir moda mecmuasının hazırlıklarına başladılar. Teşebbüs henüz gizli tutulmakla beraber, çalışmaların hızla geliştiği sızmaktadır.

İstanbul Şehir Operası Direktörü Aydın Günün kızı Arşe Gün ile nişanlısı -Ankara Operasından İstanbula transfer- bas Mustafa İltuğun yakında evlenmeleri bekleniyor.

●

Çeçen hafta Perşembe akşamı, Ankara Golf Klüpte Leylâ Çelikbaşın dostlarına bir partisi vardı. Davette Nur Kızılyel, Füsun Manyas, İspanyadan yeni dönen Hikmet Pirinççioğlu ve eşi Türkân Pirinççioğiu, karısı İstanbulda, olduğu için yâlnız gelmiş olan Melih Sağtür, Azer ve Finiz Hayat, Sadi Kavur, Azmi Tlabar ve eşi Rezan Tlabar ile Nihat Çavuşoğlu varlardı. Daha sonra ikiye bölünen bu grup, geceyi Süreyya Pavyonunda tamamladı.

●

geçirdiğimiz hafta içinde İstanbula, son turistik seferini yapan Stella Solaris isimli yolcu gemisiyle 10 yunan gazetecisi geldi. Bu münasebetle, akşam, türk gazetecileri şerefine, gemide bir kokteyl parti verildi. Babıâlinin bütün, kalburüstü gazetecilerinin çağrıldığı keteyle bazı gazeteciler gelmeğe çekinmişlerdi. Ancak Cumhuriyet ve Hürriyet gazetelerinin önemli kişileri tam kadro ile toplantıya katılmışlardı.

Kokteylde, Kıbrıs konusu hariç, her konudan bahsedildi ve yunanlı gazeteciler, türk meslekdaşlarına âdeta, bu durumdan kendilerinin suçlu görülmemesi temennisinde bulundular.

●

Basınımızda Ayazpaşa Vampiri adıyla anılan genç, geçen hafta Şantöz Rosita Ferrer'e saldırdığı iddiasile yakalandı. Birçok dulun vampire rastlamak için arşınladığı Ayazpaşa yollarında cereyan eden bu olay hakkında şantöz, "Bir şeyden değil, beni öldürmesinden korktum!" demektedir.

Bu haberden sonra Ayazpaşanın, Mayıs ayındaki neşesine yeniden kavuşacağı sanılmaktadır!

●

Şehir Operası solistlerinden Azra Gün, bir süredir, oğlu Mehmet Günün kalp ameliyatı için Londrada bulunuyordu. Güzel sopranodan gelen haberlerde ameliyatın başarıyla neticelendiği bildiriliyor. Ana - oğul daha bir süre orada kalacaklar. Bu müjdeli haberden sonra babanın da içi rahatladı.

●

Devlet Tiyatrosu sanatçılarından Nihat Akçanın son zamanlarda operaya merak sardığı söyleniyor.

●

Geçtiğimiz hafta, birçok pastahane meyanında Milka pastahanesi de A.P. delegelerine kulis vazifesi gördü. Gece - gündüz burada âdeta masadan masaya telkinlerde bulunuluyor, Genel Başkan seçimi için tavsiyeler yapılıyordu. Emekli General, eski senatör Cahit Tokgözün eşi de en sıkı şekilde tavsiyelerde bulunanlardandı. Birçok delege, bu eski öğretmenin elini öpüp başlarına koyuyorlardı ama, tavsiyelerini tuttular mı bilinmez!

●

Dr. Bahtiyar Demirağın kurduğu Çocuk Bakım Derneğinin fahrî başkanlığına İran Büyük Elçisinin eşi Bayan Hosravani seçildi.




Her Hafta Bu Servet
Sizi Bekliyor..
13
SPORTOTO

Doğum

Çocuk denilen dev

Geçen hafta Perşembe günü, Necatibey caddesindeki Türk Standartlar Enstitüsünün fevkalade şık salonunda toplanan kadınlı erkekli oldukça kalabalık bir topluluk. Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanı Dr. Kemal Demirin ağzından şu sözleri dinledi:

"— Türkiyede yılda, ortalama beşyüzbin anne çocuk düşünmekte, bu yüzden onbin kadar anne ölmekte ve terkedilmiş kırkbin kadar çocuk da devletin himayesini beklemektedir."

Bakan sözlerine şöyle devam etti:

"__ Nüfus plânlaması bugün yalnız Türkiyemiz için değil, dünya için de önemli bir konu olarak ilim adamlarının tartışmalarına yol açmıştır. Memleketimizde Birinci Koalisyon Hükümeti bunun bir ekonomik, sosyal ve tıbbî zorunluk olduğunu kabul etmiş, İkinci Koalisyon ise beş yıllık plâna girmek üzere, fazla çocuk sahibi olmak istemiyenlere devletin rehberlik etmesi prensibini onaylamıştır. Bugün Büyük Millet Meclisine gelmek, üzere olan kanun tasarısı, nüfus plânlamasını, 'fertlerin, istedikleri sayıda ve istedikleri zaman çocuk sahibi olmaları şeklinde tarif etmiş, bu hususun gebeliği önleyecek tedbirlerle sağlanacağını, tıbbî zorunluk dışında gebeliğin hiçbir şekilde sona erdirilemiyeceğini, sterilizasyon veya kastrasyona gidilemiyeceğini öngörmüştür, Yani, çocuğun olduktan sonra alınması suçtur ve suç olarak kalacaktır. Devlet, istiyenlere araç ve ilâçları dağıtacak, gerekli eğitimi yürütecek, fakat hiçbir şekilde zora gitmiyecek, Türkiyede hiç kimse, rızası olmadıkça, gebeliğe veya gebeliğin devamına mâni tedbirlere hedef tutulamıyacaktır. Amaç, ananın ve çocuğun sağlığını korumak, plânın öngördüğü şekilde nüfus artış hızını üretim imkânlarile ayarlamaktır. Nüfus gine artacaktır ama, ekonomik gelişmeyle orantılı şekilde artacaktır, İlim adamlarının memleketimizde de bu konuyu tartışmaları, dâvaya hizmet yönünden faydalı olacaktır."

Çok yönlü bir dâva

tüm adamlarının üçgün süre ile tartışacakları konu, doğum kontrolü, nüfus plânlaması, aile plânlaması gibi çeşitli deyimlerle ortaya atılan ve kanun teklifi olarak, birkaç gün içinde, Türkiye Büyük Millet Meclisine sunulacağı için, özel bir önem taşıyan çok yönlü bir konu idi. Devlet Plânlama Dairesi ve ekonomistler bunu, ekonomik bir zorunluk ve üretim ile tüketim arasındaki gerekli orantıyı sağlayacak önemli faktörlerden biri ve toplum kalkınmasında her sahada rol oynıyacak bir tedbir olarak, nüfus plânlaması şeklinde ele alıyorlardı. Sağlık Bakanlığı ve kadın hekimleri, konuyu ananın ve çocuğun sağlığı yönünden işliyorlardı. Kadınlar ve bunları temsilen Türk Anneler Derneği, ana - çocuk sağlığına kadının temel haklan, ailenin mutluluğu, çocuğun iyi yetişebilmesi esaslarını da ekliyorlardı. Sosyologlar konuyu aile yapısı içinde; eğitimciler ise eğitim imkânları açı» sından ele alıyorlardı. Ruh sağlığı uzmanlarına gelince, onlar konuyu herşeyden önce kişinin, ailenin, toplumun ruh sağlığı yönünden inceliyorlardı.



Nüfus ayarlaması ile ilgili seminerde dinleyiciler

İşte en önemli konu

Tabiî bu arada, konuya sırf politik amaçlarla veya bugünkü Sağlık Bakanlığı yetkililerini tenkit için, bir tartışma ortamı hazırlamak veya sadece konuşmak maksadile değinenler de vardı. Meselâ eski Sağlık Bakanı Dr- Suat Seren açık oturumda söz aldığı zaman, birçok dinleyici, kendilerini Büyük Millet Meclisinde sandılar. Eski Bakan yeni Bakanın yaptıklarını beğenmiyordu. Meselâ, aile plânlaması için yeni kanunlara ihtiyaç yoktu. Çünkü Anayasanın bazı maddeleri kirinin sağlığım koruma bakımından Bakanlıkların bazı tedbirlere başvurmasına zaten cevaz veriyordu. Hem, gebeliği engelleme yolundaki yasakları koyan Hıfzıssıhha Kanununun da açık kapıları vardı. Nitekim vaktiyle, kendi Bakanlığı zamanında bu açık kapılardan faydalanılmış ve bazı ilâçların ithali mümkün olmuştu.

Bir dinleyici, eski Bakana, Anayasanın kanunların ruhunu teşkil ettiğini hatırlattı. Bunun uygulanır hale getirilmesi için muhakkak kanun maddelerine ihtiyaç olduğunu belirtti. Amacın da zaten, Türk Ceza Kanununun 468, 469, 470 ve 471. maddelerinin bu ruha uygun olarak değiştirilmesi ve açık kapılardan faydalanma yerine, kanunların uygulanması olduğunu söyledi. Fakat gine de, aile plânlamasına ana - çocuk sağlığı yönünden inandığını söyleyen Dr. Suat Sereni, bu aile plânlamasını mümkün kılacak olan kanun teklifini kabule ikna edemedi!

Pasta yesinler

Program konuşmacılarının içinde olmıyan, fakat sık sık söz alarak aile plânlamasına karşı olduğunu söyleyen beslenme uzmanı Doç. Dr. Osman Koçtürke göre, nüfus planlamasını ancak halka bol protein yedirerek yapmak mümkündü. Koçtürkün ötedenberi savunduğu bu tez, konferans boyunca hoş esprilere yol açtı ve zaman zaman, gine Koçtürk tarafından bozulan havanın -Aile plânlamasını isteyen ve bu inancını görgüye ve bilgiye dayanarak savunan Türk Anneler Birliği Başkanı Şeminur İnancın olgun

konuşmasını Koçtürkün âdeta, "şehirlerde tiyatroya gitmek için çocuk istemiyen annelerin bir mesajı" olarak ilân etmesi havayı bir ara gerçekten bozmuş ve konferans salonunda dikkati çeken kadınların şiddetli tepkisine yol açmıştı - yatışmasına da böylece vesile oldu.

Geçen hafta Perşembe sabahı başlayan ve Cumartesi günü saat l'de biten "Aile Plânlaması" konferansını düzenleyen Türkiye Aile Plânlaması Derneği, konferansın amacını, Başkan Sabahattin Payzının ağzından açıkladı. Kanun tasarısını destekleyen ve aile plânlamasını annenin ve çocuğun sağlığı, ailenin mutluluğu, türk toplumunun daha çabuk kalkınması, ekonomik ve sosyal adaletin sağlanması yönünden destekleyen Dernek, meselelerin açıkça tartışılmasını ve halkın bu konuda aydınlatılmasını istiyordu.

Rakkamlar konuşuyor

İstanbul Üniversitesi Rektörü Ord. Prof. Ömer Celâl Sarç, Türkiyede nüfus artışının sebepleri ve doğurduğu problemler üzerindeki 'konuşmasına dünyadaki nüfus politikasını anlatmakla başladı. Sarça göre, dünya nüfusu hızla artmaktadır. Bu nüfus 250 milyon oluncaya, yâni İsanın doğuşuna kadar çok uzun yıllar geçmiştir. Fakat bundan sonra, 1900 yılında bu nüfus birdenbire, 1.5 milyar olmuştur. Altmış yıl sonra ise iki misline çıkmıştır. Bugün dünyanın nüfusu 3 milyardır. Bu hız böyle devam ederse, 2000 yılında 6 milyar olacaktır, önceleri nüfus artışından korkuluyordu, sonradan "iyimser" nazariyeyi benimseyenler, Malthus'ün nüfusun artış hızını ekonomik hıza göre ayarlama prensibini reddettiler ve dediler ki, "Nüfusu artan memleketler aç kalınıyor, aksine gelişiyor, kalkınıyor".

Bu iyimser teoriyi yaratan, Avrupadaki nüfus artışı idi. Çok geçmeden anlaşıldı ki, ekonomik yönden geri kalmış memleketler için durum hiç de ayni değildir. Çünkü bu memleketler, sermayeye ihtiyaç gösteren bilimsel ve teknik bilgilerden, sağlık, eğîtim, ulaştırma, haberleşme, mesken gibi nüfus artışında elzem olan vasıtalardan yoksundurlar. Bu durum, bu memleketlerdeki artışı çok tehlikeli bir hale sokmakta, ekonomik sıkıntıya, işsizliğe, çeşitli huzursuzluklara yol açmaktadır. Türkiye bugün sadece artan nüfusu beslemek değil, mevcut nüfusu kalkındırmak zorunda olan bir memlekettir. Avrupada nüfus artışı yılda yüzde 0,8 iken Türkiyede yüzde 3'tür. Nüfus plânlaması ise ar-

faşı durdurmayacak, ancak hızını biraz azaltacak, muhtemelen yüzde 1,5'e düşürecektir.

Ankara Üniversitesi Rektörü Prof. İhsan Doğramacı da Rektör Sargın fikrindeydi. O da aile plânlamasını savundu. Doğramacı, meseleyi sağlık yönünden ele aldı.

Konferansın plânlamaya taraftar bir konuşmacısı da, İstanbul İktisat Fakültesi profesörlerinden Halûk Cillov oldu. Cillov, aile plânlamasının ekonomik yönünü, rakkamları konuşturarak anlattı. Cillova göre topraklarımız daha fazla nüfus da besleyebilir durumdadır. Ancak, nüfusun bu artış hızı kalkınma hızını emmekte, yutmaktadır.

Sağlık Bakanlığı Müsteşarı Dr. Fişek, dünya memleketlerini nüfus politikaları yönünden üç grupa ayırdı. İleri memleketler tabii olarak doğum kontrolünü uygulayan memleketlerdir. Bunların hükümetleri bir nüfus plânlamasına gitme durumunda değildirler. Onlar bu işi sadece eğitim yoluyla, gönüllü teşekküller vasıtasıyla yürütmektedirler. Buna rağmen ileri memleketlerin, katolikler hariç, hemen hepsinde aile plânlaması vardır. İkinci gruptaki memleketler, Türkiyenin de dahil olduğu, iktisaden gelişmekte olan, nüfusu hızla artan ve ölüm oranı da o nispette azalan memleketlerdir. Kalkınmayı sağlayabilmek içln, bu memleketlerin hükümetleri aile plânlamasına, nüfus plânlamasına başvurmak zorunda kalmışlardır.

Üçüncü grup memleketlerde doğum oranı da, ölüm oranı da yüksektir ve nüfus artışı henüz bir problem değildir.

Dr. Fişek, ikinci grupa dahil olan Hindistanda ilk hamlede 8 bin doğum kontrol kliniği açıldığını, nüfus başına hükümetin bu işe 13 kuruş harcarken, bugün bu masrafı 26 kuruşa çıkardığını, çeşitli korunma araçları kullanıldığım, Taivan -Formoza- da bunun bir hükümet programı olarak yürütüldüğünü. Pakistanın sağlık bütçesinin sekizde birini bu işe ayırdığını Tunusun, Seylanın, Mısırın, Portarikonun, Korenin aldıkları ciddî hükümet tedbirlerini anlattı.

Buna ne buyurular?

Ana ve çocuk sağlığı, ailenin mutluluğu kadın ve çocuk haklan yönünden aile plânlaması tezini savunan Türk Anneler Derneği Başkanı Şeminur İnanç, 19 Haziran 1964'te Washington'da toplanan ve 55 memleketin üye bulunduğu Milletlerarası Kadınlar Konseyinde kabul edilen aile plânlamasının amaç ve prensiplerini anlattıktan sonra Türkiye Büyük Millet Meclisinin de aile plânlaması ölçülerine girdiğim, çocukluların oranım vererek, belirtti. Bu hesaba göre Büyük Mecliste en yüksek oran, 1-3 çocuklular arasında bulunmaktadır.

Ankara Doğumevi Başhekimi Dr. Ziya Durmuş, konferansa gerçeği açıklıyan bir başka yetkili ağız oldu. Bütün yasaklara rağmen Birleşik Amerika, İngiltere ve Fransada kriminel düşüklerin nekadar fazla olduğunu istatistik rakkamları, vererek bildiren Dr. Durmuş, yalnız Ankara Doğumevine 1963 yılında 4 bin 355 ve 1964 yılının on ayında da 3 bin 600 düşük vakasının geldiğini belirtti. Durmuşa göre, bunların yüzde 99'u provoke edilmiş düşüklerdir ve hekimler 10 kadını maalesef kurtaramamışlardır. Gizli düşük bugün ne yazık ki, kültür seviyesi ve maddi durumu değişik her sınıftan kadın tarafından yapılmaktadır. Aradaki fark, sadece metoddur.

Ad meselesine gelince...

"Doğum Kontrolü" fikrinin memleketimize yerleşmesinde büyük emeği olan Ankara Hastahanesi uzmanlarından Dr. Necdet Erenusun büyük derdi, konferansta bir kere daha gün ışığına çıktı. Dr. Erenus, yeni doğan çocuğa -yâni bu yeni fikre- ne ad verileceğine bir türlü karar veremiyordu, "Doğum kontrolü" mü derişindi, "Nüfus plânlaması" mı, yoksa "Aile planlaması" mı? Son dakikada bir de ortaya, "Doğumun düzenlenmesi" deyimi çıkıvermişti. Erenus, "Doğum kontrolü" deyimi için muhaliflerin yaydıkları kötü propagandadan yılmıştı. Maksadı iyi anlatan, kötü kullanmaya elverişli olmıyan bir isim arıyordu.

Dr. Erenus için en önemli husus, ananın ve çocuğun sağlığı ve plânlı aile anlayışının memleketimize yerleşmesiydi. Bu takdirde çocuk değerlenecek, daha iyi yetişecekti. "Çok doğum olsun da, yarısı da ölsün" zihniyeti yerine, "daha az doğum, fakat daha az ölüm" fikrinin yerleşmesi için çalışıyordu.

Dr. Erenus aile plânlaması uygulaması için de araçları projeksiyon **ite** gösterdi ve kanun çıkar çıkmaz, eğitime önem verilmesini araştırma ve değerlendirme kurumlanılın kurulmasını, en iyi araçların tespit edilmesini istedi.

Hacettepe Tıp Fakültesi doktorlarından Ahsen Orhon, konunun hiç dokunulmamış bir tarafına büyük bit vukufla dokundu, aile plânlamasını psikoloji ve sosyal yönden incelerken, meselenin candamarını buldu. Çocuk istemiyen bir kadına muhakkak "çocuk yap" demenin mahzurları ne idi ve neden ileri geliyordu?

Evvelâ, istenmiyen çocuk mutlu bir çocuk, topluma ve kendi kendisine yararlı bir çocuk olamazdı. Sonra mütemadiyen gebe kalma korkusu ve geçirdiği tecrübeler, kadında cinsel soğukluk yaratabilirdi. Ama birçok erkekler, aile plânlaması fikrine karşı koymaktaydılar. Çünkü bilerek - bilmiyerek, "kudret"lerinin elden gittiği zehabına kapılıyorlardı. Korunmayı öğrenen kadının hiç çocuk yapmıyacağı kaygusu da çok yanlıştı. Çünkü kadının en kuvvetli içgüdüsü, onu daima anne olmaya itecektir.

Muhalifler ve kadınlar

Konferans konuşmacıları bir noktada birleştiler:. Aile plânlaması, ana ve

Yaş dağılımına göre Türkiyedeki nüfus durumu

Bugün Türkiye nüfusunun yüzde 42'sini ondört yaşından küçük, prodüktif olmıyan çocuklar teşkil etmektedir. Doğum kontrolü yapıldığı takdirde nüfus artması durmıyacak, ancak yüksek doğurganlık niteliğinden bir miktar aşağı inilecek ve nüfus patlamasının normal bir artışa dönmesine çalışılacaktır. Aşağıdaki tablo **1960,** 1970 ve 1985 yıllarında, plânlı veya plansız şekilde, yaş dağılımına göre muhtemel nüfusu göstermektedir.

		1960 **1970**		1985	
Yaş	%	Plânsız	Plânlı	Plânsız	Plânlı
0-14	42	42.3	**42.3**	**44.0**	**16.6**
15-64	53.6	53.5	54.5	**52.2**	59.1
65	3.6	4.2	4.4	3.8	4.4



çocuk sağlığı için şarttır ve muhakkak uygulanmalıdır!

Kanun tasarısına muhalif olan iki konuşmacı, İstanbul Tıb Fakültesi İkinci Kadın Doğum Kliniği Profesörü Kâzım Arısan ve Prof. Ali Esat Birol da aile plânlamasını sağlık yönünden şart koşuyor, fakat bunun, bir nüfus plânlaması olarak, devlet yöneticilifinde olmamasını, devletin, her isteyene yardım yerine, ihtiyacı olana yardim, endikasyona bağlı yardım, reçete ile yardım prensibini benimsemesini istiyorlardı. Ancak, tıbbî endikasyon yanında sosyal endikasyonların, aile durumunun, ekonomik durumun, çocuk adedinin vesaire gözönünde bulundurulmasını isteyen konuşmacılar bunun pratik yolunu göstermediler.

Konuşmacıların dikkati çeken bir başka itirazları da, devletin bu konuda yöneticiliğini reddederken, böyle bir usul uygulandığı takdirde, bunun selektif olarak yürütülmesini ve aydın olmıyan, fazla çocuk yetiştiremiyecek kimselerin bu konudaki hürriyetlerinin muhtelif şekillerle tahdit edilmesi yoluna gidilmesini istemeleri - dir.

Arısan ve Birol,. kadın hekimi olarak, kadının içinde bulunduğu gerçekleri bildiklerini belli ettiler, fakat kanun tasarısına karşı çok "soğuk", "şüpheci'' davranmaktan vazgeçemediler.

F E N

Feza

Mariner — 4

Geçirdiğimiz hafta Cuma sabahı Amerikadaki Cape Kennedy uzay araştırmaları üssü yeni bir denemeye sahne oldu. Bu seferki denemenin amacı, şimdiye kadar birkaç kere denendiği hâlde birtürlü tam başarıya ulaşamamış olan Mertti gezegenine bir peyk göndererek, yüzeyinin televizyon fotoğraflarını çekmek ve yine tıpkı ay için yapılan birtakım ölçüleri elde etmekten başka birşey değildi. Şimdiye kadar yapılan denemeler uzun vâdede sonuç verecek cinsten olduğu hâlde, ya gereken kumandalar zamanında peyke ulaştırılamadığı veya peykten alınan radyo işaretleri son dakikada kesildiği için Taunun Merih gezegeni yakınından geçip geçmediği bilinmediğinden, hiçbir başarı sağlamamıştı. Oysa ki bu işin üzerinde çalışanlar sadece amerikanlar değildi. Sovyetler de, ay ve genellikle feza yarışında amerikalıları yalnız bıraktıkları bizzat eski rus başkanı Krutçef tarafından iddia edilmesine rağmen, asla bu yarıştan vazgeçmemiş görünmektedirler.

İşte bu önemli sebep amerikanları, feza araştırmaları yarışında sovyetlerden geride kalmamak için hızlı adımlarla çalışmaya sevketmektedir. Belki de bundan ancak sekiz - on yıl sonra kullanılacak birtakım bilgilerin şimdiden toplanması amacıyla gayretli bir çalışmaya girişilmesi de bu sebeptendir. Geçen hafta uzaya bir Atlas - Agena roketinin burnundaki sapsül içinde fırlatılan Mariner - 4 ardındaki uzay aracının görev süresi yedi buçuk aylıktır. Yani peyk, Temmuz 1965 ortalarında Merih gezegeninin yakınından geçecek, böylece, tahminlere göre - ve tabii deneme beklenen başarıya ulaşabilire? - Merihin geniş bir alanında tam 22 ayrı fotoğraf çekilerek, yeryüzüne televizyon aracılığıyla gönderilecektir. Mariner - 4 "ün yapılışında bundan önceki denemede önceleri büyük bir düzenle Merih yıldızına doğru yola koyulan, fakat sonradan birdenbire, alınan işaretlerin kesilmesiyle tam bir karanlığa gömülen Mariner - 3 'ten alınan dersler ve tecrübeler büyük ölçüde yararlı olmuştur.

Canope yıldızının yardımı

Önceki deneylerde uzay araçları, bir elektronik göz ve bir elektronik beyin - "computer" - vasıtasıyla yeryüzünü takip ederek ondan istikametini ve gideceği yörüngeyi tayin eden, gerekli düzeltmeleri de haiz olduğu küçük istikamet roketleriyle yapabilen otomatik sistemlerle donatılmış bulunuyorlardı. Mariner - 4 ise sistemlerden başka yerden gerekirse yörünge düzeltmesi yapabilecek şekilde donatılmış, ayrıca uzayda kalacağı süre içersinde yeryüzünün daima karanlık tarafını görebileceğinden uzayın bilinen en parlak yıldızlarından birisi olan "Canope" yıldızına göre hareket doğrultusunu düzenleyecek şekilde programlanmıştır. Mariner - 4 ün ağırlığı net olarak 239 kilogram kadardır.

Merih gezegeninin, Mariner - 4'ün en yalanından geçeceği 15 Temmuz 1965 gününe kadar yörüngesini, beklenmeyen bir sebeple, değiştirip değiştirmeyeceği şimdiden bilinememektedir. Zira uzay aracı, atıldıktan bir süre sonra Canope yıldızını izlemekten kurtulmuş ve böylece istikametini şaşırmıştır. Arka arkaya yapılan iki müdâhale ise hiçbir sonuç vermemiş ve araç bildiği gibi hareketine devam etmiştir. Nihayet bu haftanın başında Pazartesi günü mahalli saatle 12,57 'de Cape Kennedy'den gönderilen düzeltici radyo işaretleri gereken işlemi yapmış ve aracın gidişini kontrol altında tutacak Canope adlı parlak yıldızın cihazların elektronik gözü tarafından "görülmesini" sağlamıştır. Bundan sonrası da uzay aracının kendi kendisine gerçekleştirebileceği birtakım yöneltme işlemlerinden başka birşey değildir.

Milyonlarca kilometrelik gezi

Aslında bu defaki denemeye hepsinden çok önem verilmesinin nedeni, elde yeni bir deneme yapacak sürenin kalmamış ve tam manasıyla "bıçağın kemiğe dayanmış" olusudur. Gerçekten, son deneme herhangi bir etkiyle başarısızlığa uğrayacak olursa, bir daha ancak 25 ay sonra Merih ile yer yuvarlağının durumları yeni bir denemeye imkân sağlayacak konuma ulaşacaktır. Bugünkü uygun durum daha ancak birkaç gün sürecektir. Tabiatıyle bu birkaç gün içersinde de Mariner - 4'ün başarıya ulaşıp ulaşamıyacağı bilinmemektedir. Üstelik deneme, önümüzdeki yedibuçuk ay zarfında hergün aksayabilir. Bu takdirde ya uzay aracı Merih gezegeninin çok uzaklarından geçecek, ya da, istenen yörünge takip edilse bile, araçtan alınan sinyaller zayıflayacak, hattâ tamamen kesilecektir. Mamafih üçüncü sinyalin gönderilerek istikametin düzeltildiği sırada Mariner - 4 tam 643 bin kilometrelik bir yol almış bulunuyordu. İşin önemli tarafı, bu yol bölümünün en büyük güçlüklerle ve tehlikelerle dolu olmasıdır. Ama uzay aracının önüne tam 520 milyon kilometrelik bir yol olduğu düşünülürse, işin güçlükleri daha iyi anlaşılabilir.

Amerikalıların bu hafta Cuma günü girişecekleri yeni bir deneme ise pek yakında ay yüzeyine indirilmek üzere yola çıkarılacağı bildirilen Surveyor adlı uzay aracının yer çevresinde deneme amacıyla bir yörüngeye yerleştirilmeğidir. Bu araç ileride ay yüzeyine indirildiği vakit, önemli bilgilerin bu sayede elde edilmesi sağlanacaktır

YAYINLAR

Kitaplar

TAŞ

"Gerçekçi bir yazarın notları" ad ıaltında, Çetin Altanın 1963 yılında yazdığı fıkralardan seçmeler. İstanbul 1964, Devrimci Yayınlar Kooperatifi Kitapları 3, İstanbul Matbaası, orta boy, 120 sayfa 350 kuruş, İsteme adresi: DYK - Cağaloğlu, Himayeietfal sok. Mirat Han - İstanbul.

●

TÜRK EDEBİYATINDA SOSYAL KONULAR

Kemal Karpatın edebi incelemesi, Varlık yayınları 941, İstanbul 1962, Ekin Basımevi, küçük boy, 72 sayfa 2 lira. İsteme adresi: Varlık Yayınevi - Ankara cad. - İstanbul.

●

VAROLUŞUNUN BUNALIMI

Bertrand Russell'den çeviren Türkân Araz, Ataç Kitabevi yayınlan 72, İstanbul 1964, Ekin Basımevi, 32 sayfa 2 lira, İsteme adresi: Ataç Kitabevi, Ankara i cad. 45 - İstanbul,

SAHTE PEYGAMBER SAİD-İ NURSİ VE NURCULUK

(Yazan: Dr. Ziya Ersay. Tire Şehir Matbaası 1964, küçük boy 151 sayfa 3 lira. İsteme adresi: Tire Yüksek Tahsil Gençliği Derneği Başkanlığı, Tire - İzmir.)

Dr. Ziya Ersay, tamirin Tire İlçesinde yalayan, atatürkçü kuşaktan, müspet bilimlere önem veren bir gençtir. Çevresinde saç sakal uzatan, bere giyen, kadınlara kısa kollu elbise giydi diye ters ters bakan, her yapılana günahtır diyen bir kalabalığın gündengüne artmasından üzüntüye kapılmış. Bir aydın olarak, nurcu olduklarını ileri süren bu kişilere karşı karınca kaderince bir savaş açmış. İlçesinde yayınlanan Tire Postası gazetesinde, nurculuğun bir safsata, Sald-i Nursinin bir şarlatan olduğunu belirten bir dizi yazı yazmış. İlçenin yüksek öğrenim gençliği de kendisini desteklemiş.

Ziya Ersay daha sonra, gene yüksek öğrenim gençliğiyle elele vererek, Tirede bir konferans düzenlemiş. "Aydın Müftü" olarak adlandırılan Turan Dursunu Tireye çağırarak ona bir konferans verdirmişler. Ne var ki konferansa Tirenin aydınlarından çok, çevrenin nurcuları gelmişi Üstelik bunlar, toplantının havasına hakim olup, bir de güzel gövde gösterisi yapmışlar. Doktor aleyhinde ise bermutat malûm propoganda başlamış: "Komünist" "zındık", "din düşmanı", "farmason" vs...

Dr Ersay bunlardan da yılmamış, savaşma devam etmiş. Bu defa, gazetede yayınlanan fıkralarını bir kitap haline getirmiş. Bir ara nurculuk aleyhine geniş bir kampanya açmış olan Millî Güvenlik Kurulu Genel Sekreteri Korgeneral Refet Ülgenapten de bir önsöz almış, kitabının başına koymuş. Kitabın gelirini de kendisine destek olan Tire Yüksek Tahsil Gençliğine bağışlamış.

Ersayın kişiliğini böylece belirttikten sonra, biraz da kitabına dönelim: "Sahte Peygamber Sald-i Nursi ve Nurculuk", baştan da dediğimiz gibi, bir kitap olmaktan çok, gazete fıkraları olarak düşünülmüş ve yazılmış. Kültür seviyesi yok denilecek kadar düşük nurculara hitabetmek amacı taşıdığından, basit bir dille kaleme alınmış. Yazar işe, önce çevresindeki aydınları, bu arada da Tire Müftüsünü ve benzeri önde gelen din adamlarını yardımına çağırmakla başlamış. Tabiî ki sonuç tam bir hüsran olmuş.

Doktor bundan sonra Said-i Nursinin kişiliğini ortaya koymaya başlamış. Nurculuğun nasıl köksüz bir inanış olduğunu, "Risale-i Nur"un nasıl bir takım hezeyanlardan meydana geldiğini Kur'andan âyetler alarak, isbat etmiş.

Bütün bunlar iyi de, anlaşılan nur, nurculuk gibi meselelerle fazla uğraşmaktan olacak, Doktor Ersay, zaman zaman orgunluğa kapılmış, pek çok yobazın saplandığı bir takım mânâsız fikirleri de, belki farkında olmadan, savunmak durumuna düşmüş. Meselâ bir yerde kalkmış, kendisinden beklenmeyecek bir hafiflik içinde, Kur'anın Nur sûresinde elektrikten, Zariyat sûresinde atomdan, Fil sûresinde uçak ve jetlerden, Yasin sûresinde güneş ve ayın hareketlerinden bahsedildiğini ileri sürmüş!..

Buna benzer birkaç dalgınlık: ve şaşkınlık dışında Doktor Ziya Ersayın kitabı ufacık bir kasabanın devrimci doktorunun çabası olarak saygıyla karşılanacak, üstünde önemle durulacak ve gerçekten Sald-i Nursi denen, aslında zavallı bir sapıktan başka birşey olmayan, ama çevresinde toplanan kendinden daha budala bir kalabalık tarafından peygamberlik derecesine kadar çıkartılan ve bu suretle de tehlikeli bir havaya bürünen nurculukla savaşta faydalı olacak bir kitaptır.

İlhami SOYSAL

Ankara

İkinci turda değişiklik

Devlet Tiyatrosunun ikinci tur oyunları arasında, İzmirde provaya konulduğunu geçen hafta bildirdiğimiz, Cevat Fehmi Başkutun "Buzlar Çözülmeden" adlı oyunu, bir kadro imkansızlığı yüzünden, geçici bir süre için provadan kaldırılmış, yerine Melih Cevdet Andayın "İçerde" adlı yeni oyunu konulmuştur.

Bilindiği gibi, Melih Cevdet Andayın yeni oyunu İstanbul Şehir Tiyatrosu tarafından da repertuvara alınmış ve bugünlerde Kadıköy bölümünde, "İçerdekiler" adıyla, temsil edilmeğe başlanmıştır.

Melih Cevdet Andayın yeni oyununu Devlet Tiyatrosunda Nihat Akçan sahneye koyacaktır. Oyunun üç kişiden ibaret rollerini de Ahmet Evintan (Komiser), Yalın Tolga (Tutuklu) ve Yıldız Aslan (Kız) oynıyacaklardır.

Öte yandan Cevat Fehmi Başkutun "Buzlar Çözülmeden" adlı yeni komedisi üçüncü tur oyunlar araşma alınmış ve ikinci tur oyunlar başladıktan sonraya, Küçük Tiyatroda oynanmak üzere, provaya konulması kararlaştırılmıştır.

Yeni Sahnede Dürrenmatt

Yeni Sahnede şimdi oynanmakta olan Yıldırım Keskinin "Soruşturma"sı başarıyla devam etmektedir. Ama yılbaşında yerini, Ankaralıların geçen mevsim "Fizikçiler" adlı oyunuyla tanımış oldukları İsviçreli yazar Friedrich Dürrenmatt'ın "Yaşlı Hanım Ziyareti" adlı oyunu alacaktır.

Zahide Gökberkin dilimize çevirdiği eser, birkaç mevsim önce, İstanbul Şehir Tiyatrosunda oynanmış ve gerek sahneye koyuş, gerek oyun bakımlarından pek isabetli bir yorumla ele alınâmadığından, geniş bir ilgi görememisti. Devlet Tiyatrosunun, oldukça kalabalık kişili bu oyunun Ankarada lâyık olduğu özenle sahneye konulup oynanması için, gerek reji, gerek dekor ve kostüm, gerekse rol dağıtımı bakanından en elverişli şartları sağlıyacağı anlaşılmaktadır.



Oyun : "Poker Partisi"
Yazan : Hugh Leonard
Çeviren : Hasan Levendoğlu
Tiyatro : Meydan Sahnesi
Sahneye kovan : Çetin Köroğlu
Dekor - Kostüm :Aygen Törüner

Konu : James Joyce'un romanlarından yaptığı tiyatro adaptasyonları -ve tiyatro eleştirmeleri- ile tanınan irlandalı yazar, bir poker masası etrafında topladığı kişilerine, yakın geçmişe ait bir olay üzerinde bir çeşit vicdan muhasebesi, daha doğrusu bir soruşturma yaptırıyor. Oyunun yitik kahramanı Billy, akıl hastahanesinde bir yıl kaldıktan sonra, annesinin evine dönmüştür. Soruşturmayı 7hastahane arkadaşı, 6 garip ve esrarlı Teddynin yarduruyla- o düzenler, o yürütür. Öğrenmek istediği şudur: Bir yıl önce kimler yüzünden aklım kaçırmış, tımarhaneyi boylamıştır? Billy gerçeğe ulaşmak için geçmişi kurcaladıkça, çevresindeki insanların içyüzü, bencillikleri, çıkarlarına olan düşkünlükleri, bir bir meydana çıkar: annesi sakin, akıllı uslu görünüşü altında ikiyüzlü, katı yüreklidir. Ağabey isi, kendisi hastahanedeyken dükkânım satmış âdi bir şarlatandır.' Yengesi, görgüsüz bir budaladır, irene ise vaktiyle kendisine ümit vermiş, sonra en yakın arkadaşıyla evlenmiş, güzel, ama bencil bir kadındır. Geriye, sevdiği kızı elinden alan. arkadaşı kalıyor. Yazar, poker partisine gelmİyen o tek davetlinin cesedini finalde divanın altından Billy'ye çıkarttırarak oyunun psikolojik havasını -ve yapısını- bozan bir sürprizle perdeyi kapatıyor.

Oynıyanlar : Kartal Tibet (Billy), Mediha Köroğlu (Mrs, Beaves), Esin Afşar (Irene), Yılmaz Gruda (Kevin), Evin Avcı (Fran), Çetin Köroğlu (Teddy).

Beğendiğim : Gördüğü haksızlıklar, kötülükler sonunda kime inanacağını, neye bağlanacağını şaşırmış olan zavallı Billy'de Kartal Tibetin yumuşak, rahat, "içyaşama" yönü güçlü, son derece etkili kompozisyonu. Arkadaşı Teddy'ye Çetin Köroğlunun kazandırdığı değişik, renkli ve ifadeli yüz. Karı-koca Kevin'lerde Yılmaz Gruda ile Esin Avcının ustaca çizdikleri, inandırıcı tipler. Çetin Köroğlunun, oyunun psikolojik yönünü iyi yorumlamış sahne düzeni. Aygen Törünerin havalı dekoru. Hasan Levendoğlunun akıcı çevirisi.

Beğenemedigim : Mrs. Beaves'de Mediha Köroğlu ile Irene'de Esin Afşarın, kişilerinin karakterlerini vuzuhla belirtmeyen, donuk, "içyaşama" dan yoksun oyunları.

Sonuç : Meydan Sahnesinde görmeğe alışmadığımız "ton"da, buruk ve düşündürücü yönüyle seyirciyi saran, başarılı bir oyun.

Naciye FEVZİ



Meydan Sahnesinde "Poker Partisi"
Blöfleri ortaya dökülüyor.


YALNIZ
U.S. ROYAL
LÂSTİKLERİNDE
CVC
VARDIR
*CVC, lâstiğin gövde ve sırtının birbirinden ayrılmasını tamamen bertaraf eden harika bir birleştiricidir.

Teşkilât

Bekle, gör!

Yeni kurulan TRT'nin gelecekteki faaliyetleri arasında televizyonla İlgili çalışmalar da yer alacaktır. Türkiyede henüz kurulmamış sayılmasına rağmen İstanbuldaki Teknik Üniversite uzun bir süreden beri televizyonu sessiz sedasız kullanmakta ve bu alandaki çalışmalarını yine sessiz sedasız geliştirmektedir. Phillips firmasının verdiği cihazlarla yayın yapan Teknik Üniversite televizyonu İstanbullu biriki değerin yardımıyla da programlarını geliştirme yolunu seçmiş,, hattâ haftada bir yaptığı yayının program saatlerini bir İstanbul gazetesinde bastırabilecek kadar da ileriye gitmiştir.

TRT ise, televizyonu Türkiyeye getirebilme çabası içindedir Bilindiği gibi, Devlet Plânlama Teşkilâtı beş yıllık plânda televizyona yer vermiş değildir. Plân daha ziyade radyolarımıza önem vermiş olup, Türkiyede radyo istasyon sayısının arttırılmasını öngörmektedir. Fakat TRT, isminde televizyon kelimesinin bulunmasından istifade edip, bu yayın aracının Türkiyeye gelmesi için çalışacaktır.

TRT'nin televizyon konusunda yakında yapacağı işlerden biri Plânlama Teşkilâtına yaklaşmak olacaktır.

Bundan önce. televizyonun Plâna (konulması için Devlet Plânlama Teşkilâtına yapılan müracaatlar fiyasko ile sonuçlanmıştır. Zira, o günlerde radyo ve televizyon çalışmalarını yöneten Basın-Yayın ve Turizm Bakanlığı, televizyon konusunda geniş bir çalışma yapmağa lüzum görmeden, televizyonun Türkiyeye sağlayacağı faydaları enine boyuna düşünmeden, özellikle işin para yönünü adamakıllı araştırmadan Plânlama Teşkilâtına gittiği için, teşebbüsten bir sonuç alınamamıştır. Bugün ise TRT'nin, ne gibi bir çalışma yaptıktan sonra aynı yere baş vuracağı merakla beklenmektedir.

Olur mu, olmaz mı?

Eskiden olduğu gibi bugün de, TRT'nin, televizyonun Türkiyeye getirilmesinde yine bir noktaya diğerlerinden daha çok önem vereceğine muhakkak nazarı ile bakılmaktadır. Bu nokta, televizyonun memleketimizde eğitim alanında ne derece etkileyici bir rol oynayabileceği hususu ile ilgilidir. Ama böyle bir noktanın ele alınması TRT için büyük bir hata olacaktır. Gerci bugün televizyon bir çok memlekette eğitim alanında son derece başarılı bir şekilde kullanılmaktadır ama, bunu Türkiye için de ayni şekilde düşünmek hatalı olur. Televizyonun Türkiyeye eğitim alanında faydalı olabilmesi için öğretmen darlığı gibi çeşitli konuların öncelikle ele alınması ve eğitimle doğrudan doğruya ilgili olmayan meselelerin de halledilmesi şarttır.

Televizyonu eğitim alanında kullanan memleketlerin iktisadî ve sosyal durumları gözden geçirilecek olursa, bu memleketlerin çeşitli meselelerini çoktan halletmiş olduğu görülür.

Ortaya bir soru çıkmaktadır: O halde, kulağa olduğu kadar göze de hitabeden bu yayın aracından, memleketimizde istifade edilmemeli midir? Bu sorunun cevabını verebilmek içi TRT' nin herşeyden önce bir araştırma yapması ve televizyonu memleketimizde nerede ve nasıl kullanacağın tâyin etmesi gerekir.

Bu arada bir türlü gerçekleşmiyen bir alman teknik yardımı vardır. Türk ve alman hükümetleri arasında iki yıl önce Ankarada imzalanan bu yardım anlaşmasının bir bölümü televizyonla ilgilidir. Anlaşmaya göre almanlar, TRT'ye, bir televizyon stüdyosunun malzemesini devretmek üzeredirler. Bu malzeme gerektiği gibi değerlendirildiği takdirde ve alman yardimi iterine bazı yabancı firmalara yaptıkları tamamlayıcı teklifler sayesinde Ankarada küçük bir televizyon istasyonunun yayına geçebilmesi mümkün olacaktır. Tabii o zaman da akla bir başka soru gelmektedir: Radyo programlarını belli bir düzene sokamıyan bir teşkilât, televizyon programlarının yükünü nasıl taşıyabilir?

Filmler

"Batan Güneş"

Michelangelo Antonioni 1912 yılında İtalyada, Ferra'da doğdu. Yüksek ticaret okulunda okudu, öğrenci tiyatrolarında çalıştı, birkaç piyes denemesi yaptı ve "Corriero Padano" da sinema eleştirmeciliğine başladı. 1939 da Romada yayınlanan "Cinema" dergisinin yazıişleri müdürü oldu. 1942 de Rosselini'nin çevirdiği "Un Püota Ritorna-Uçucunun Dönüşü" filminin senaryo yazımına katıldı. Enrico Fughignioni'nin "I Due Foscari" sinde yardımcı rejisör olarak bulundu, Fransaya giderek Marcel Carne'nin "Les Visiteurs du Soir-Gece Ziyaretçileri" nde rejisör yardımcısı olarak çalıştı.

1943 de "Gente del Po" adlı bir dokümanter-belge filmine başladı, fakat ancak 1947 yılında tamamlamak mümkün oldu. 1950 yılına kadar da belge filmleri çevirdikten sonra hikâyeli filmlere geçti.

Antonioni'nin ilk uzun ve konulu filmi "Cronaca di un amore-Bir Aşkın Hikâyesi" adını taşımaktadır ve başrollerinde Massimo Girotti ile Lucia Bose" oynamaktadırlar. "Bir Aşkın Hikâyesi" nde göze çarpan ilk özellik, kadın kahramana erkek kahramandan çok daha titizlikle eğilinmesi ve kadın kahramanın iç dünyasını, başka bir açıdan bakarak, Antonioni'nin yeni baştan keşfe çıkıyor olmasıdır, Antonioni, bu yem baştan keşif çabasını daha sonraki filmlerinde de daha belirgin olarak ortaya koymaya çalışmış, ve kadın dünyasının sinemada en başarılı anlatıcı ve açıklayıcısı sayılmıştır.

Antonioni, herşeyden önce, biçime önem veren bir rejisördür. Hemen her filminde biçime aşın bir düşkünlük görülür. Bunun yanısıra da sinemada en zor olan yönü, öz ile biçimi bağdaştırma problemi hemen hemen çözümlemeye kadar vardırılır. Başlangıç filmlerinde bu çözümleme zaman zaman Antonioniye "karşı çıkmıştır, fakat anlatılmak istenen kişilerin davranışlarıyla çevreleri buna ustaca eklenince, sözü edilen karşı çıkışlı engelleme, yer yer ortadan kalkıvermek tedir.

Bitişin ferdiyetçi şairi

Ântonioni, sinemada toplumcu bir rejisör değildir. Sinemayı toplum! yararına toplumları uyarıcı ve eğitici bir araç olarak kabullenmekten çok, mutlu ve aydın azınlık için düşünmek tedir. Beğeni ölçüleri,- ele aldığı kişiler, o kişilerin çevreleri ve davranışları, meselâ bir başka yurttaşı, sinema ustası Visconti gibi olmamaktadır. Antonionl "L'avventura-Serüven"' ile başlayıp "La Notte-Gece" de sürdürdüğü ve "L'eclipse-Batan Güneş" de son buldurduğu ünlü kadın-erkek ilişkisini, başladığından beri çizgi dışına çıkmadığı ferdiyetçi tutumuyla yine götürmektedir.


M. Vitti "Batan Güneş"te
Usta sinemanın usta oyuncusu

Antonioni filmlerinin bir başka özelliği, kadın kahramanlarının mutsuz, karmaşıklar içinde ve bilinenin ötesinde kadınlardan seçilmesidir. Gerçi bir "Serüven" in kadın kahramanı ile "Gece" nin ve '"Batan Güneş" in kadın kahramanları birbirlerinden çok değişik yapıda görünürler ama, mutsuzluk, karmaşıklık ve gününden kopmusluk ortak yan olarak üç filmde de sürdürülür.

"Baltan Güneş", birbirlerine pamuk ipliğiyle bağlanmış üç köşe arasında dolaşan bir mutsuzluk serüvenidir. Kadın kahraman Vittoria (Monica Vitti), başlangıçta nişanlısı Eicardo'dan (Francisco Rabal), nedenini kendisinin de pek çözemediği, bir zorlanma ile kopar, ayrılır. Vakit sabaha yakındır ve kadın ile erkek arasında cinsel oluş bitmiş, gerçek başlamıştır. Bu cinsel oluş, iki insanı bir yerden sonra aralarındaki aşkın tükenikliğine, bitişine mi götürecektir?

Vittoria'da gidiş, hızlı bir bitişe doğrudur. Bunalım kendini gösterir ve genç kadın beklenmedik bir anda nişanlısına aralarındaki bütün bağlantının koptuğunu ve ilişkinin bitti-

ğini açıklar Ricardo, genç kadını dünyasıyla birlikte kabullenip, onun derinine inebilecek güçte bir erkek değildir veya erkektir de, o çeşit bir güçten yoksundur. Fizik üstünlükten gelme bir direnmeyle buna kendini zorunlu saymamaktadır. Çünkü Ricardo çağının, yaşadığı yüzyılın erkeğidir. Maddecidir, gerçeklere bütünüyle sarılmış tır, dünyayı kendine değil, kendini dünyaya uydurmuştur.

Peki, ya Vittorla? Vittoria'nın dünyası Ricardo'nun dünyasından çok daha ayrı, çok daha değişken bir dünyadır. Vittoria çağından ötededir, yüzyılın çarpıcı ve yorucu medeniyetinin akışı içinde çokluk ilkellikten, ilkelli ğin çelişken güzelliğinden ve bağımsızlığından yanadır. Ricardo'nun dı-

Antonioni'ye göre

Antonioni, kendi tutumunu şu sözlerle açıklamaktadır :

"___ Aşk dediğimiz öyle anlaşılmaz, öyle çapraşık bir duygudur ki, onu bir hastalık gibi incelemek gerekmektedir. Çağımızda herşey gibi, insanların duygulan da değişmiştir. Bilim dallarında olduğu gibi, bir takım yeni kurallar bulmak artık şart olmuştur. Oysa, biz insanlar korkak kişilerizdir; elle tutulur, gözle görülür şeyleri inceleriz de, duygu ve ahlâk yönünden derinlere inmekten kaçınır ve korkarız.

Bütün filmlerimde erkekle kadının meydana getirdiği çiftin anlaşamaması, uyuşamaması üzerinde ısrarlı duruşuma gelince, kadın ile erkek arareken bazı toplum kurallarının iflâsı demektir. Toplumda değer ölçüleri son suz değildir ve hep değişir.

Erkeklerin zayıflığına gelince bu, İtalyada çokluk görülen bir durumdur. Kadının hayattan çok şey isteme sini ise onun hayatta, organik bakım dan tam olarak tatmin edilmesinin imkânsızlığına bağlamak gerekir. Beni ilgilendiren, kadın psikolojisinin süzgecinden geçen insancıl olaylar ve duygulardır.

"L'eclipse - Batan Güneş", hemen bütün son filmlerimde olduğu gibi çağ daş dünyanın huzursuz kadın ile erkeğinin iç yasını yankılayan bir filmdir. Ay veya güneş tutulduğu zaman nasıl dünya ay ile güneşin arasına girerse, Yirminci yüzyıl da kadınla erkeğin arasına ayni şekilde girerek onları birbirinden uzaklaştırmıştır, Kadın, biyolojik yapısı dolayısıyla tabiata daha yakın kalabilmiştir. Kadınlığından, yalnızca kadında olan sezgi ve duygularından ötürü, Yirminci yüzyıl onu, erkeği olduğu kadar, etkileyememiştir. Fakat değişen erkekle daha yavaş değişen kadının dünyaları bir» birinden bütünüyle ayrılmıştır."

"Batan Güneş", bu ayrılığın getirdiği çatışmayı çok usta bir biçimcilik ve yine bir o kadar usta oyuncu yönetimi içinde veren ferdiyetçi bir filmdir ve yığınlar yerine mutlu azınlığa seslenmektedir.



"L'Eclipse - Batan Güneş" te Delon ve Vitti
Ayrı dünyalı kişiler!

şında, cinsel tutkularıyla bağlanmayacak bir yeni erkek aramaktadır.

Bulduğu veya raslantıların karşısına çıkardığı Fierro (Alain Delon) ise, aslında Ricardo'dan değişik bir kimse değildir ve olmasına da imkân yoktur. Çünkü Pierro da Ricardo gibi yaşadığı çağın erkeğidir. Antonioni, Ricardo'nun yumuşaklığı yanında Pierro'yu bor sa içinden-daha hareketli ve daha maddeci bir çevreden - vererek, böylece, büyük bir çelişmeden dikkatle kaçınmaktadır.

Vittorla ile Pierro'nun ilişkileri nor mal kadın-erkek ilişkisinde başlamak ta, gelişmekte ve cinsel doyumun sonunda, Antonioni için normal, seyirci için ise anormal bir şekilde bitip tükenmektedir.

sunda aşk, hiç bir zaman devamlı değildir, Erkekle kadını, başlarda birbirine bağlayan bu duygu, zamanla ölmeye mahkûmdur. Bunu engellemenin de imkânı yoktur. Alışkanlık geldikten sonra, iki kişiyi birbirine bağlayan, artık aşk değil, acıma, saygı veya daha, başka duygulardır.

Tabii, erkekle kadın, başlangıçta asla ölmeyeceğine inandıkları aşkları nın zamanla öldüğünü anladıkları an, büyük bir hayal kırıklığına uğrarlar. Ortak yaşamaları dâ bu yüzden sarsıntı geçirir. Halbuki, ölüm gibi aşkın sonunun gelmesini normal kabul etmek gerekir. Aksini öne sürmek yersizdir. Filmlerimde görülen çiftlerin so nunda iflâsa uğramaları, bazı prensiplerin, insanların bağlanmaması ge-

DEV ÇEKİLİŞTE

İş Bankasının 7 Milyon liralık DEV ÇEKİLİŞİ bugüne kadar gelmiş geçmiş ikramiye çekilişlerinin en büyüğü, en zenginidir. Senelerin bu en cazip fırsatından istifade ediniz. Tasarruflarınızın tamamını İŞ Bankasına yatırarak kazanma şansınızı çoğaltınız



7 milyon

60 Apartman Dairesi
5 adet 100.000 lira
5 adet 50.000 lira
10 adet 25.000 lira
50 adet 5.000 lira
1000 adet 1.000 TL
ayrıca
35 000 kişiye
para ikramiyesi

TÜRKİYE İŞ BANKASI

paranızın... istikbalinizin emniyeti

(Faal: 10007) — 1306

SOĞUK
ALGINLIĞI
VE FAZLA
YORGUNLUKTAN
İLERİ
GELEN

vücut
kırıklığı
ve
adale
ağrılarına
karşı



GRİPİN



● **GRİPİN**, baş, diş, adale ve sinir ağrılarını teskin eder ● **GRİPİN**, lumbago, siyatik ve romatizma ağrılarına karşı faydalıdır ● **GRİPİN**, grip ve nezle başlangıcında birçok fenalıklar önler ● **GRİPİN**, 4 saat ara ile günde 3 adet alınabilir

Amerikalı atlet Hansen, sırıkla atlamada 5 metre 10 santimi geçerek kendi rekorunu yine kendi kırdı.

1964 Tokyo Olimpiyatları



1964 YILININ SON ÇEKİLİŞİNDE **6** MİLYON VEREREK

ERİŞİLMEZ BİR REKOR KIRAN
ZİRAAT BANKASI da
1965 YILININ İLK ÇEKİLİŞİNDE: **7'5** MİLYON VEREREK

kendi rekorunu yine kendi kırıyor...

ÜST ÜSTE İKİ ÇEKİLİŞTE

13 500 000 *lira*

BÜTÜN TASARRUFLARINIZI ZİRAAT BANKASINDA TOPLAYINIZ

ZİRAAT BANKASI

(Basın: A — 1356) — 1369